

DE

časopis slovenskih delavcev

Direktor
in glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Urednik Sindikalnega
zaupnika
Andrej Agnič

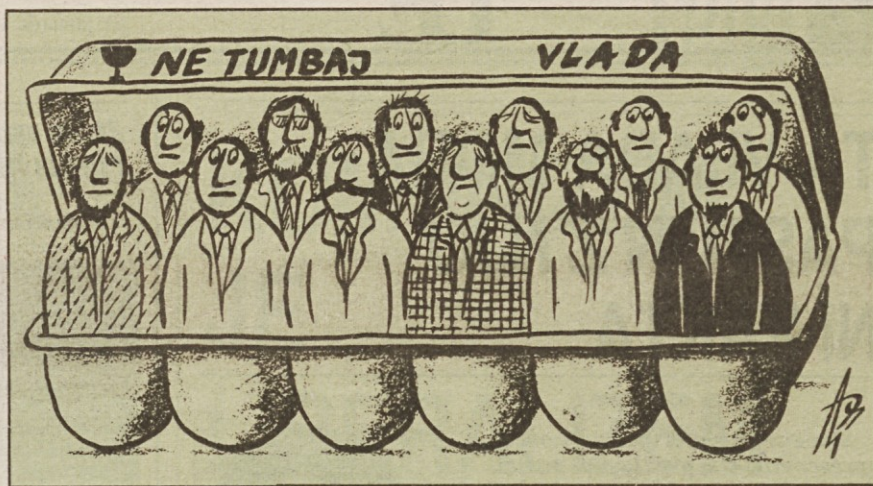
Urednik Poročevalca
Franček Kavčič

Urednik Kažipota
Damjan Križnik

Telefon
311-956, 313-942
Telefaks 317-298
Naslov:
ČZP Enotnost
Dalmatinova 4,
Ljubljana

št. 1/2

NE TUMBAJ!

Tumbaj ali ne tumbaj, vlada se ne da. Prizvitorepili so se h koritu in mislijo po tisti stari – red mora biti, če bi tudi soli ne bilo.

Novoletni čas nam je popestrila domislica »Po Demosu Demos«. Menda bolj velja »Po Demosu vlada«. Sadu od nje nobenega, škandalov kar nekaj, soli pa res vse manj.

Saj ne da bi se ji tla ne tresla, do te mere celo, da je njen šef menil, kako gliha skup štriha pa stopil k komunistom po pomoč. Le to je pozabil, da komunistov ni več. So le še prenovitelji, ki mu niso šli na limanice.

Kaj hudiča jih torej še drži pokonci? Pri lastninjenju morda niti niso bili lumpi, mencoriti pa tako, da so si zadevo sfizili. Nezaposlenost pod njimi raste, da glava zaboli. Inflacija je v enem letu zrasla za več kot 250 odstotkov in ni ji videti konca. Proizvodnja pada in pada. Zdravstvo so sesuli kot bi ga nalašč. V šolstvu so kopicili konflikt na konflikt. O kulturi je človeka še simfati sram, sram ga je izreči besedo plača, cene pa – ha, to z vsem spoštovanjem, cene jim brste, da je kaj.

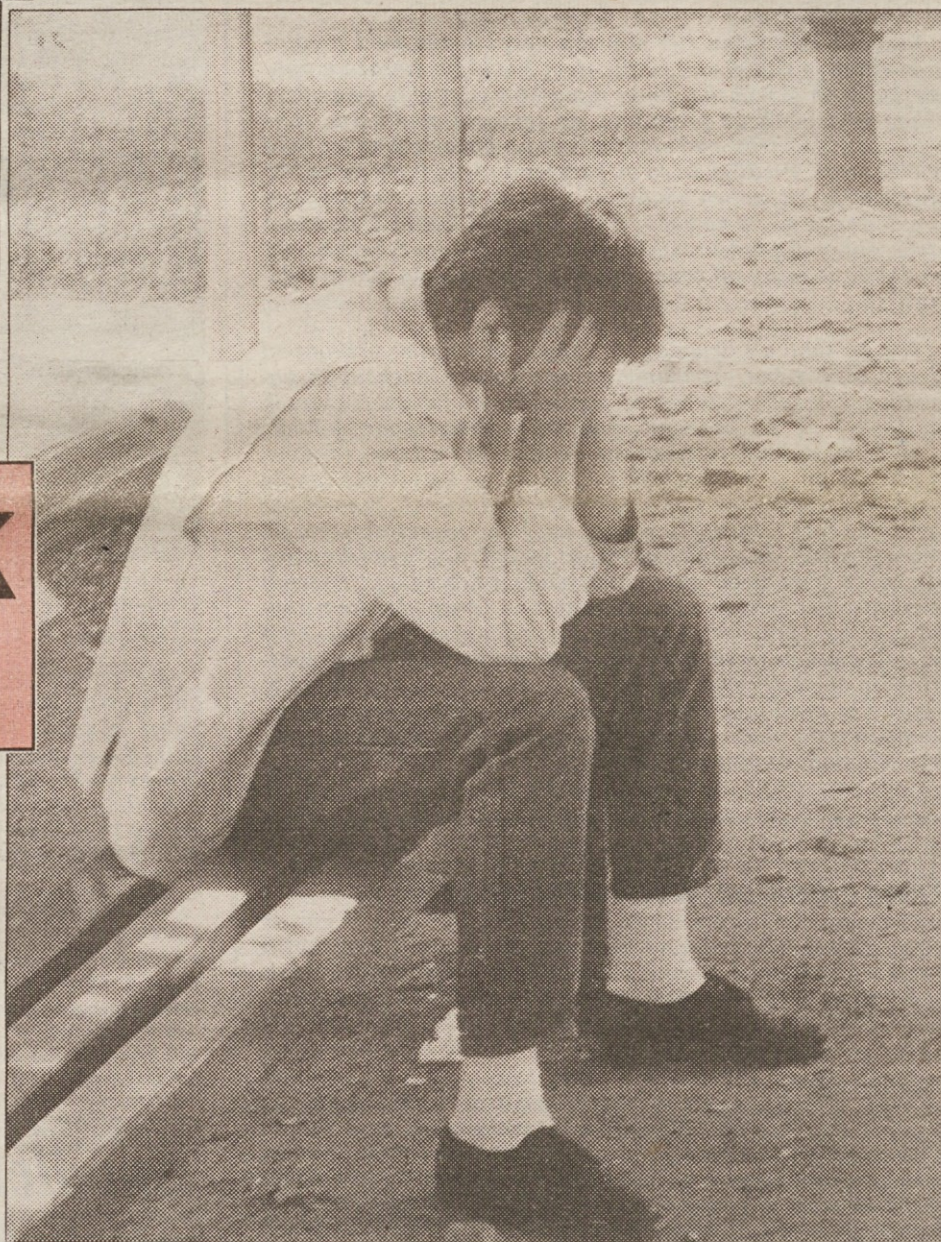
Črno?! Neobjektivno?! Res, le kaj je s tako opevano samostojnostjo? Čeznjo bi ne udrihali, saj jim jo za malo malico okreše vsak direktor, ki je imel kaj posla z drugimi republikami. Celto to bi se torej dalo bolje, pametneje...

Nič, kot pač DE iz številke v številko: TA VLADA MORA PASTI!

Ljubljana, 10. januarja 1992, št. 1/2, letnik 51, cena 45 tolarjev

ŽAL JE MAČEK ŽE TU

DE, (četrtek) 14⁰⁰

PA KAJ JE S TEM PLURALIZMOM?!

Ni kaj, lepo je videti voditelja konkurenčnih sindikatov, ki prijateljsko sedeta za mizico in malce pošahirata. Toda kaj je s tem sindikalnim pluralizmom v resnici?

Peterle ga izigrava, češ, ne bom se menil s tem in onim sindikatom, najprej se

zmenite med seboj. Nadškof ljubljanski res sprejme svobodne sindikate brez težav, Peterle jih noče – pravi pa, da bi jih, če pridejo k njemu skupaj s Tomšičem.

Prvič bi mu ne padel klobuk z glave, če bi sprejel najmočnejše sindikate, in dru-

gič, če jih že ne, zakaj le s Tomšičem? Saj jih je v Sloveniji še kar nekaj!

Ministrica za delo Jožica Puhar kajpak nima nič proti pluralizmu, a je poštena in pravzaprav pljune v lastno skledo:

»Zame osebno je to, kar se gredo sindikati, le drobljenje njihove enotnosti in s tem moči!«

Fritz Schösser, predsednik bavarskih sindikatov DGB, kljub visoki ravni razmišljanja, razpravljanja in tudi spraševanja svojih sindikalnih gostiteljev le ne zmore, da ne bi zdrsnil v pravicato čustvenost:

»Na srce vam polagam, bodite enotni! Sicer bo s sindikati vsak pometel z levo roko.«

Lepe misli. V resnici pa je tako, da France Tomšič celo zavrne pogovor za DE in da bo absurd večji, ga zavrne še sindikalni veljak z Dalmatinove 4 (z imenom ga ne omenjam zgolj zato, ker sem bil Tomšičevi zavrnitvi priča, oni drugi pa ne).

Je pluralizem sindikatov pri nas zdrava konkurenca, je le sam sebi namen, je spontan pojav ali igrice političantskih borcev za oblast? Nekaj o tem preberite na 10., 11., 14. in 15. strani DE. Za tokrat...

Ciril Brajer

SPS 00547

PREDVOLILNA ARENA

Najbrž se ne bomo veliko zmotili, če zapišemo, da je Spomenka Hribar ena redkih naših političnih predstavnic (kov), ki jo na političnem odru najprej vodi splošni interes in je v glavnem imuna na politične skrajnosti. Ne glede na razočaranja, ki jih je doživela zaradi svoje, lahko bi rekli, politične naivnosti, ne izgublja »dobre volje« spravitelj tudi najbolj nasprotujoča si prepričanja, za katerimi se marsikdaj skrivajo čisto konkretni interesi.

Tudi zato je njena obrazložitev glasu ZA novo ustavo zvenela kot poziv k večji strpnosti:

»Ni naključje, da je bilo največ sporov prav pri vprašanju, ali sodi splav v ustavo ali ne. Prav je, da ostaja svoboda izbire v stiskah in nujah, ki jih poraja življenje. Življenje namreč narekuje in piše zakone. Ustava ni božja beseda, je človekova beseda. Zato nosi s seboj vse človekove pomanjkljivosti in omejenosti. Je slika stanja duha in soglasja v neki družbi, je izraz mreže znanj in spoznanj, je postavitev meja v naših medsebojnih odnosih in omejitev vsemogočnosti države... Ustava tudi ni poligon za bojevanje različnih svetovnih nazorov in ideologij ali prostor premoči ene nad drugo. Nasprotno, je odprt pro-

stor za obstoj različnih svetovnih nazorov in političnih prepričanj. Kot že rečeno, ustava ni sveto niti posvečeno besedilo, prav tako tudi ni večna, pač pa minljiva, kot je minljivo človeško življenje.«

Ustava ni božja beseda

stor za obstoj različnih svetovnih nazorov in političnih prepričanj. Kot že rečeno, ustava ni sveto niti posvečeno besedilo, prav tako tudi ni večna, pač pa minljiva, kot je minljivo človeško življenje.«

Spravljalnost že po tradiciji ne krasi tipične slovenske duše, prej narobe, saj ni zgodovinskega obdobja, ko ne bi za vsako ceno vlekli vsak na svojo stran, pri tem pa eno stran dvigovali v nebo, drugo pa tlačili v smrdeče blato. Nekaj podobnega se je dogajalo tudi pri sprejemanju nove slovenske

Pokvarjeni in nevestni?

ustave, zaradi česar je ta do zadnjega visela na nitki. Še najdlje je pri tem zabredel domaški župan in krščanski demokrati poslanec Ervin A. Schwarzbartl, ko je utemeljeval svojo (in strankino) zahtevo po črtanju pravice do svobodnega odločanja o rojstvih svojih otrok iz nove ustave: »O marsičem se je možno pogajati in končno dogovoriti, so pa stvari, ki so vezane na svet in deset božjih zapovedi, ki ne dopuščajo nobenega kompromisa... Razumem, da je tenkočutnost vesti različna, toda ali mi manj tenkočutni in manj civilizirani smejo narekovať, kaj je dovoljeno? Ne moremo dovoliti, da nam posamezniki, ki jim vest dopušča uživanje

mamil, pijanje, prostitucijo, civilne in vojaške grobosti, odvzem tuje lastnine, mučenje, laž, krvoskrnstvo, uboj, določajo meje dovoljenega v ustavi... Vsi vemo, da gre za ohranjanje primitivne zahteve ljudi šibke volje. Ali naj v tej deželi vladajo slabici in nesposobni, pokvarjeni in nevestni?«

Kdor ni z nami, je torej proti nam. Teh pa je samo v parlamentu 207, ki so glasovali ZA ustavo, vključno s spornim členom.

J. P.

RAVNOTEŽJE MED KAPITALOM IN DELOM

O soupravljanju delavcev v podjetjih in perspektivah njegovega razvoja smo povprašali Miloša Pavlico, podpredsednika Delavske stranke Slovenije.

– Smo na prehodu in družbenolastniškega ali »nelastniškega« in dogovornega ekonomskega modela v tržnega, spreminjajo se temelji družbenoekonomskih odnosov, s tem pa tudi pravica delavcev do samoupravljanja v pravico do soupravljanja. Kako delavci sprejemajo te spremembe?

»Večina delavcev se zaveda, da je sistem samoupravljanja vse bolj postajal cokla gospodarskega in družbenega razvoja. Glavni problem je bil predvsem v omejenem znanju ljudi za sprejemanje zahtevnih odločitev v podjetjih. Prav zato delavci menijo, da je nujno, da se sistem samoupravljanja spremeni v nek nov odnos, ki bo zagotovil učinkovito upravljanje. Hkrati pa seveda ne moremo zanikati, da je samoupravljanje v štiridesetletnem razvoju vendarle utrdilo in ljudem tudi odgovoren in ustvarjalno odnos do svojih podjetij, saj so se delavci vedli ne samo kot mezdni delavci, ampak tudi kot lastniki podjetij. In prav ta vidik samoupravljanja, da so odgovorni za razvoj podjetja, si delavci nikakor ne bodo pustili vzeti.«

– Ali to pomeni, da se delavci šele sedaj prav zavedajo, kaj so izgubili s samoupravljanjem? Ali se ga spominjajo z nostalgijo ali pa ocenjujejo, da jim bo tržna ekonomija dolgoročno ponudila boljši zaslužek za manj pravic, kot so jih nekoč imeli?

»Mislim, da predvsem zato, ker smo v zadnjem letu, ko je prišlo do preoblikovanja vrste družbenih podjetij v razne oblike mešanih, zasebnih in zadržanih podjetij, praktično odpravili sleherni obliko participacije delavcev. Šele sedaj delavci občutijo vso socialno in moralno stisko svojega meznega položaja, ko o njihovi usodi odločajo zgolj podjetniške elite, čeprav še vedno gospodarijo z družbeno lastnino.

Ob tem bi seveda lahko dejali, da je ostalo tudi malo nostalgije, predvsem zato, ker se pred delavci odpira vsak dan večje brezno brezposelnosti in so se tako znašli v položaju, na katerega ne morejo vplivati.«

– Zakon o podjetjih je glede na prejšnjo ureditev v zakonu o združenem delu v družbenih podjetjih zožil samoupravljanje in dal večja pooblastila poslovodnim organom. Kaj se je na tej podlagi spremenilo v praksi in kako so delavci sprejeli večja pooblastila poslovodnih organov?

Delavci so že prej terjali večjo odgovornost poslovodnih delavcev, za kar so ti tudi dobro plačani. Posledica tako koncentrirane odgovornosti pa se kaže v opuščanju delavskih svetov v mnogih podjetjih ali v formaliziranju njihove vloge, kar pa je za delavce seveda popolnoma nesprejemljivo.«

– Ali prihaja tudi do zlorab pooblastil poslovodnih delavcev v teh podjetjih?

»Položaj poslovodnih delavcev je tak, da te zlorabe omogoča. Gre tudi za vprašanje objektivnega položaja poslovodnih delavcev v podjetjih, saj so obenem lastniki družbene lastnine in poslovodni delavci. Tak položaj je sam po sebi kontradiktoren in ustvarja pri zaposlenih nejevoljo.«

– Ali menite, da je zaživeloupravljanje delavcev v mešanih, zasebnih in zadržanih podjetjih?

»Ne, za zdaj še ne, razen izjemoma, tam, kjer se zavedajo, da moderen koncept podjetja zahteva sožitje med delom in kapitalom, saj samo tak odnos sprošča tudi ustvarjalnost delavcev, ki je v tržnih razmerah glavni proizvodni dejavnik.«

– Osnutek zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij je doživel vrsto kritik sindikatov in levosredinskih strank. Kako ga ocenjujete?

»V Delavski stranki Slovenije smo se opredelili do koncepta zakona že v pripravah nanj.

Predlagan osnutek zakona je po naši oceni pomanjkljiv prevod delne ureditve soupravljanja v nemškem sistemu. Za Delavsko stranko sta pri tem bistveni dve vprašanji, in sicer vprašanje zagotovitve paritetne sestave organov upravljanja v podjetjih, v katerih bi morali biti z enakim številom članov zastopani tako predstavniki kapitala kot dela, in vprašanje položaja sindikatov, zlasti v volilnih postopkih.«

– Ustava omejuje sodelovanje le na sodelovanje delavcev pri upravljanju v gospodarskih organizacijah. Ali menite, da se bo sindikatom in delavcem uspelo izboriti soupravljanje tudi v državnih in družbenih organih in organizacijah?

»Upam da, čeprav se moramo zavedati nekaterih omejitev soupravljanja v teh organizacijah in organih, ki so tudi sicer značilne za urejanje soupravljanja v drugih evropskih deželah. Javna podjetja, zavodi in podobni imajo specifičen položaj, kar pa seveda ne pomeni, da bi morali delavcem v teh službah popolnoma odvzeti vpliv na sodelovanje.«

– Osnutek zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij je v glavnem povzel rešitve iz nemške, avstrijske in nizozemske zakonodaje. Ali menite, da je smotrno oblikovati nek »mešani« sistem soupravljanja delavcev s presajanjem rešitev iz drugih sistemov, ko vemo, da je razvoj sistema participacije v sleherni zahodnoevropski državi tesno povezan z njenim socialnoekonomskim razvojem? Ali ne bi bilo bolj smotrno črpati tudi iz »pozitivnih« izkušenj samoupravljanja pri nas?

»Če bi to pomenilo novo kvaliteto, ki je značilna za zahodnoevropske socialne družbe, bi bile mešane rešitve lahko celo koristne. Vendar pa osnutek zakona ne predstavlja takšne kakovosti. Poudariti je potrebno, da so bile izkušnje, ki smo si jih pridobili v samoupravljanju, koristne tudi za graditev sistema participacije v vrsti zahodnoevropskih držav, mi pa se sedaj z osnutkom zakona vračamo v čase, ko se je Evropa šele začela zavedati vpliva participacije delavcev na storilnost in učinkovitost gospodarjenja.«

– Ali mislite, da se da tržno poslovati le, če imajo lastniki in delničarji o temeljnih in ekonomskih vprašanjih moč sprejemanja končnih odločitev?

Samoupravljanje je pokazalo, da je popolna prevlada interesov dela v upravljanju podjetij neučinkovita. V tem je naša negativna izkušnja. Najti bo potrebno ravnateže med kapitalom in delom (znanjem), od katerega je odvisen obstoj naših podjetij v neizprosni tržni bitki. Potrebno je zgraditi mehanizem, ki bo te interese tako uravnotežil, da ne bo omejeval učinkovitosti sprejemanja odločitev ter bo hkrati povečal storilnost, ustvarjalnost in ne nazadnje blažil konflikte med delavci in delodajalci ali jih reševal po mirni poti.

Branka Preželj

KOMUNIZEM JE LIBERALIZEM

Drugi klasik marksizma, Friedrich Engels, je na koncu svojega spisa o položaju delavskega razreda v Angliji jasno povedal, za kaj komunistom v resnici gre. V strahu pred chartisti, ki jih je Engels imel za neobvladljivo »ulico«, sta klasika »buržoazije« predlagala njeno samoukinitev. Uresničenje komunistične utopije naj bi preprečilo razredni spopad, ki sta se ga radikalna klasika bala bolj od same »buržoazije« (glej MEID I, str. 888). Od tod izhajajo vsi poznejši poskusi komunistov, da bi se polastili delavskega gibanja, sindikatov in strank. Zato pa bo za vselej ostalo nerešeno vprašanje, ali je bil komunistični projekt v svoji miselni zasnovi plod pesimizma in prestrašenosti ali pa najbolj radikalnih revolucionarnih hotenj, seveda (malo)meščanske provenience.

Ker je socialistična (ali pa socialdemokratska) ideja bila že od samega začetka političnega organiziranja delavstva demokratična in reformistično naravnana (Lasalle, Bernstein, Kautsky, Adler), potem moramo komunistično linijo »klasikov« uvrstiti v neko drugo politično tradicijo. Trditev, da je komunizem liberalizem, zveni sprva protislovno. Toda vsa liberalistična politična tradicija ni niti po naključju demokratična. Prav za zgledni angleški liberalizem so značilne omejitve. Ko je njihovo odpravo najprej zahtevalo demokratično chartistično gibanje, končno pa uresničila konzervativna stranka, se je izkazalo, da je z odpravo teh omejitev liberalizem prenehal biti pomembna politična sila. Tiste ideje, ki jih pri nas preradi pripisujemo »liberalizmu«, so vsaj v enaki meri bile ideje socialistov in konzervativcev (ljudski kapitalizem, splošna volilna pravica, demokracija, sindikalne pravice). V Angliji 19. stoletja je liberalna stranka lahko vladala samo tako, da je uvedla volilno franšizo, kar pomeni, da je lahko volil samo tisti, ki je plačal vsaj neko določeno vsoto davka ali da je dobil več glasov ustrezno svojemu davčnemu prispevku. Princip »avantgardne partije«, ki na podoben način, le po drugačnem kriteriju, izključil dobrih 90 % državljanov iz političnega prostora, je bil podan že tedaj. Seveda je »buržoazna demokracija« poznala razen volilnega cenzusa še vrsto drugih mehanizmov (rotten boroughs, poll tax), ki so ta efekt izključitve (disenfranchising) še stopnjevali. Apartheid (na jugu ZDA do Kennedyja, v Južni Afriki do lanskega leta) pa je ta princip preslikal »rasno«, ko za eno »raso« velja demokracija, za druge »rase« pa so bantustani.

V komunističnem sistemu je ideal komunizma oziroma »prvo fazo« njegovega uresničevanja zagotavljala partija kot avantgarda in množične organizacije kot njene transmissije. Liberalni model demokracije za bogate se je tu preslikal v partijsko vladavino posvečenih. Nekdanje izključevanje tistih, ki niso bili prepoznani za sposobne oziroma pridobitne državljane, je v komunistični vladavini nadomestila sodobnejša vizija »množične družbe«. Transmissijske »množične organizacije« (komsomol oz. Skoj, AFŽ, sindikat, ljudska fronta oz. SZDL) in »zavezniki« stranke (v vzh. Evropi; pri nas poskus obnove po 1988. letu – demokratična zveza razuma, kmečka zveza) naj bi opredelile ciljne skupine v anonimni in atomizirani družbi in družbene sloje. Tako je iz doziranje in omejene liberalne demokracije 19. stoletja nastala totalitarna stalinistična koncepcija 20. stoletja, ki je vladavino posvečenih znala ideološko opravičevati z zgodovinski mislijo. Če je bil kot temeljni kamen v zgradbo stalinizma vgrajen »delavski razred«, je to bil samo še ideološki konstrukt vladajočega razuma. Postkomunistična družba je resnico seveda razprla. Delavstvo v postkomunizmu ni prinislo ničesar, kar bi ob denacionalizaciji neposredno izgubilo ali kar bi branilo. Splošno obubožanje tistih, ki živijo od dela ali od znanja, pa tisti eliti, ki je že prej živela ob državno-partijsko-policijskih jasljih, samo olajšuje individualno grabljenje prejšnje »kolektivne« lastnine.

Zato je zanimiv pogled na »stari« politični sistem, ki je partijo postavil na sam vrh vertikalne »množičnih« transmissijskih organizacij. Ko se je ta politični stroj pokvaril in »aparati« razpuštil, se je zgodil premik »vertikalne« v »horizontalno«. Nekdanje transmissijske organizacije so že v »starem režimu« poskušale v kriznih situacijah delovati avtonomno še zaradi birokratske logike, lastne vsaki inštituciji. Ko pa se je zgodil »sestop« partije z oblasti, so SZDL-jerci in mladinci poskušali najti svojo identiteto potem, ko so že imeli podan organizacijski okvir. Tako je nastal »komunistični blok«, s čimer so demosovci zmerjali sedanjo opozicijo ves čas, kar je Demos bil na oblasti. V bistvu pa je ta »demokratična opozicija« s tem zmerjanjem poskušala prikriti svoj lastni politični pedigré, da o metodah vladanja teh staronovih političnih elit ne govorimo. Podoben proces kot v Sloveniji se je izoblikoval tudi na Hrvaškem, v BiH in v Makedoniji. Tudi tam se je nekdanji politični sistem partijske avantgarde razvezal na »prenovitelje« (oz. »socialdemokrate«, »socialiste« (ex-szdljevce) in »liberalne demokrate«. Ta razveza v idejnem smislu na »socialiste« oz. »socialdemokrate« na eni ter na »liberalne demokrate« na drugi strani seveda ni samo razpad dotlejnega sistema na konkurenčne politične garniture, ampak tudi po imenih kaže na razpad komunistične ideje v svoje sestavne dele.

Piše: Mladen A. Svarc

(NE)UPRAVIČEN STRAH PRED HRVAŠKIM DINARJEM

Čprav se je vojna na Hrvaškem v prvem tednu letošnjega leta umirila, so splošne gospodarske in politične razmere v razpadajoči Jugoslaviji še vedno napete in zelo nestabilne. Republiške vlade, parlamenti in narodne banke so v skladu s pričakovani začele na vse mogoče načine varovati svoja podjetja, uvajati lastne valute in denarno politiko. Tako so v Srbiji zamenjali stare jugo dinarje za nove (srbo dinarje), v Hrvaški jugoslovanski denar z novim hrvaškim dinarjem, v Sloveniji že pred časom jugoslovanske dinarje za slovenske tolarje, o podobnem pa razmišljajo in se na to pripravljajo tudi v drugih republikah. Celoten »cirkus« republiškega osamosvajanja seveda spremlja balkanska folklorična v obliki najrazličnejših mešetarških špekulacij na podlagi različnih uradnih in črnih tečajev do nemške marke, s pomočjo katerih bogatijo nekateri posamezniki, ne pa tudi nastajajoče nove republiške države.

Tudi v Sloveniji se že mesece dviguje temperatura med poslanci parlamenta predvsem zaradi denarne politike, na katero pa se slednji – vsa čast redkim izjemam

– spoznajo tako kot čevljarji na peko kruha. Tako se je ta teden nekdo med njimi razburil zaradi začasnega tečaja med slovenskim tolarjem in novim hrvaškim dinarjem v razmerju 1 : 1, ki naj bi škodil interesom slovenskega gospodarstva zaradi podcenjenosti tolarja. Guverner Banke Slovenije dr. France Arhar je v javnem odgovoru pojasnil, da gre le za obračunski tečaj, ki se uporablja za knjižno izkazovanje rezultatov poslovanja s hrvaškimi podjetji in ki naj bi ga kmalu v celoti zamenjal tržni tečaj. Slednji se je ta teden že začel oblikovati (bančni nakupni tečaj je znašal 70 tolarjev za 100 hrvaških dinarjev), plačilni sporazum med Slovenijo in Hrvaško že tako velja in upajmo torej, da se (ne)upravičen strah pred hrvaškim dinarjem ne bo povečal. V vsakem primeru pa imajo poslanci slovenskega parlamenta možnost spremljati in nadzirati monetarno politiko, imajo tudi pravico postavljati odprta vprašanja guvernerju Banke Slovenije, seveda pa zgolj z enostranskim, površnim in slepim iskanjem »dlake in jajcu« v odnosu do centralne banke smešijo svojo in par-

lamentarno avtoriteto.

Morda bi bil bolj primeren strah pred nadaljnim padanjem vrednosti slovenskega tolarja, ki je trenutno umetno precenjen zaradi stanovanjskih deviz. Skrbni nas lahko tudi, da se makroekonomske razmere v Sloveniji ne izboljšujejo, da so tudi politični odnosi med vlado, parlamentom, strankami in Banko Slovenije dobesedno nemogoči in da še vedno nimamo celovitega stabilizacijskega programa, da bi z njim ukrotili inflacijo, zagotovili gospodarsko rast, pospešili izvoz in ustavili nevarno povečevanje stopnje nezaposlenosti. S tega zornega kota je strah pred hrvaškim dinarjem odveč in namesto tega bi se morali bolj bati slovenske politične blokade, oblasteljnosti strankarskih veljakov in neznanja potuhnenih karieristov vseh vrst in barv. Če kdo, potem lahko prav ti uničijo novo slovensko državo in njeno valuto tolar, še posebej s preveliko javno porabo glede na ustvarjeni družbeni proizvod, neustreznim reševanjem javnega dolga in nekonsistentno gospodarsko politiko.

Emil Lah

ODPRAVITI ZAKON O PLAČAH

sindikatom – Neodvisnost, da ni pristopila h kolektivni pogodbi. Vezava rasti plač na življenjske stroške je stvar dogovora zainteresiranih strank, vendar mora temeljiti na ocenah pričakovane inflacije. Pri plačah pa moramo najprej ugotoviti, kaj je osnova za sprejem pakta. Praksa in primerjava relativnih razmerij plač po zahtevnosti (1 : 3 po splošni kolektivni pogodbi gospodarstva) kaže, da ni velikih razlik v primerjavi s sosednjimi in evropskimi državami. Ostaja stvar dogovora o ceni delovne sile in o izhodiščnih plačah. Obvezno je potrebno upoštevati življenjske stroške, ne moremo pa graditi vsebine socialnega pakta na povprečni plači, saj ima več kot 80 % delavcev v gospodarstvu največ srednje kvalifikacijo (V. zahtevnosti razred po kolektivni pogodbi gospodarstva, količnik 1.55), v kolektivni pogodbi pa strokovi in poslovodni kadri niso zajeti. Za ponazoritev naj navedemo primer: če je bila oktobra (zadni znan podatek) povprečna plača v gospodarstvu 21.232 SLT in upoštevamo razmerje do te

plače pri določitvi izhodišča (60 % povprečja) dobimo znesek izhodišča za oktober 12.739 SLT. Objavljena izhodiščna plača po kolektivni pogodbi gospodarstva za oktober pa znaša 12.031 SLT. Torej je nižja. Stvar ni preprosta, kompleksna je in se jo je treba tako tudi lotiti.

Menimo, da je pred sprejemom pakta potrebno odgovoriti na tale vprašanja:

- kako ravnati v podjetjih, ki so uspešna in dosegajo višje plače od izhodišč;
- kaj je s pogodbami dejavnosti in podjetij;
- ali bomo omejili najvišja izplačila, ki so posledica stvarne stimulacije in izkazanih rezultatov in kako;
- kako je s plačami, ki jih ne opredeljujejo kolektivne pogodbe;
- kaj je z materialnimi stroški in sredstvi skupne porabe.

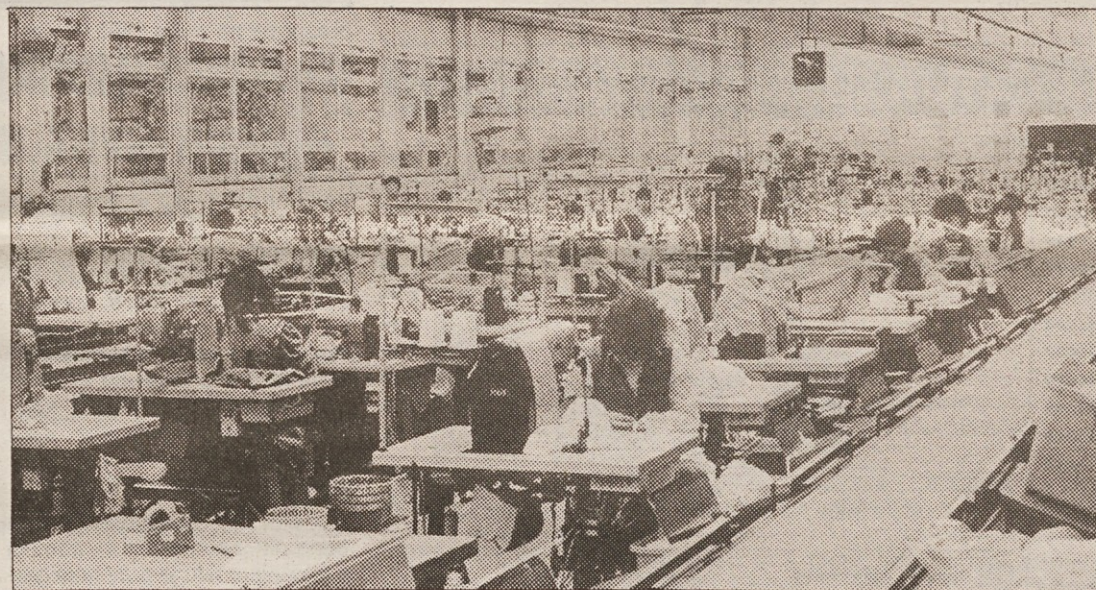
Odgovor moramo poiskati in strpnem in demokratičnem dialogu. Skrajni čas je, da se določijo pravila, potem pa pustimo gospodarstvu, naj normalno zadnja, brez nepotrebnega poseganja in diktata.

Brane Mišič

»KONJI« ZA PREŽIVETJE

Pred novim letom se je slovenskim gospodarstvenikom predstavila ameriška svetovalna družba AT Kearney, ki si je zastavila orjaško nalogo. Svetovati namerava vzhodnoevropskim državam, zlasti v nekdanji Sovjetski zvezi, kako je treba prestrukturirati gospodarstvo, in podjetjem, kako poslovati po kapitalističnih načelih. Pomoč pa nudi tudi slovenskim podjetjem in kot referenco za svojo kakovost navaja dvoje uspešnih svetovnj. Po njihovih napotkih so v Koteks Tobusu uspeli prihraniti za 2,6 milijona dolarjev pri poslovnih stroških, v Elektroelementu iz Izlake pa so prihranili štiri milijone mark režijskih stroškov. Obe podjetji sta se tudi uspešno preoblikovali.

Andrej Vizjak, ki je vodil ta projekta, pravi, da imajo v Sloveniji možnosti za razvoj farmacevtske industrije, ki je že dosegla evropsko raven, ter pohištvena, tekstilna konfekcija, kemična industrija in proizvodnja gospodinjstvenih strojev. Za Gorenje je izrekel laskavo oceno, češ da je to najboljše vzhodnoevropsko podjetje. V čem je konkurenčnost slovenskih podjetij? Vizjak jo vidi, vsaj za naslednjih pet do sedem let, v nizki ceni delovne sile. To pomeni, da imajo največ možnosti, ob samoumevnem doseganju relativno visoke kakovosti izdelkov, delovno intenzivna podjetja. Pri tem pa sam postavi mejo: vzhodnoevropska podjetja nas bodo na trgu tolkla z »našim« orožjem, zato je dolgoročno glavni adut stalno izboljševanje kakovosti izdelkov in storitev.

Tekstilna industrija: perspektiva v kakovosti in nizkih cenah

K temu bi lahko dodali oceno iz študije o razvojnih možnostih Slovenije, ki jo je pred nekaj leti izdelal Inštitut za ekonomske raziskave Ekonomske fakultete v Ljubljani. V primerjavi s pakistansko konfekcijsko tovarno, kjer so obleke šivali na »roke«, z navadnimi šivalnimi stroji, zaposleni pa so imeli zelo nizke plače, in belgijsko tovarno, najmodernejše opremljeno in s tridesetkrat višjimi plačami zaposlenih, je krajši konec v konkurenčni tekmi na trgu potegnila pakistanska tovarna. Kljub izjemno nizkemu kapitalškemu vložku in nizkim plačam na enoto proizvođača ni bila konkurenčna v ceni, še manj pa v kakovosti.

R. B.

NOVI GOSPODARSKI RED

Srbi bodo prodajali posameznim državam nekdanje Jugoslavije, menda pa tudi drugim, svoje izdelke v količinah, ki bodo zadostovale za pokritje potreb posamezne države in niti grama več. To je moč razumeti iz pogovora podpredsednika srbske gospodarske zbornice Momirja Pavličevića z novinarjem Slobodanom Dukićem, sodelavcem GV. Pavličević pravi: »Če mi prodajamo blago Sloveniji, želimo, da to blago res ostane tam, ne pa da se potem prodaja Črni gori ali Hrvaški, ali pa da se preprodaja po svetu. Srbija se mora braniti pred drugimi v taki svobodni trgovini, v kateri naj bi se njeno blago preprodajalo po svetu. Drugi bi tako služili, mi pa bi dobili zelo malo.«

Skratka, če bi Gorenje kupovalo elektromotorje v Severju, bi jih smelo vgraditi samo v tiste pralne stroje, ki bi jih prodajalo v Sloveniji. Ni pa Pavličević nič povedal, kaj se bo smelo zgoditi s srbskimi surovinami, ki bi jih kupila Slovenija: ali bi jih smela predelati ali pa uporabiti kar v originalnem stanju. Kljub nekaterim nejasnostim v srbskem predlogu pa se nam zdi, da ga bodo evropske in svetovne države z veseljem sprejele, saj obeta pravično razdelitev zemeljskih dobrin in odpravlja izkoriščanje manj spretnih in domiselnih.

R. B.

PONUJDI, POKAZATI, PRODATI

V nasprotju z ustaljeno prakso v našem gospodarskem in političnem življenju je bilo ob prehodu iz starega v novo leto le nekaj več govora o gospodarski panogi, ki ji pravimo – turizem. Ali to pomeni, da sedaj, ko nam gre zelo za nohte, le vidimo iskrico upanja v tej dejavnosti? Smo končno le uvideli, da v gostinstvo in turizem velja vlagati? No, bomo videli. Čas bo pokazal svoje. Pot od besed do dejanj je včasih presneto dolga, mar ne?

Pa k številkam. In, seveda, narčtom. Lanska sezona je bila za slovenski turizem, kot vemo, prava pogrebščina. Temu primeren je tudi zaslužek. Sicer pa bi bilo precej bolj na mestu, če be-

sede »zaslužek« sploh ne bi uporabljali. V glavnem je šlo povsod predvsem za izgubo. Ker ni bilo gostov, je bilo dela malo ali nič. Izdatki veliki, dohodka pa nikaršnega.

V primerjavi z letom 1990 je bila letni devizni priliv od slovenskega turizma komaj 25-odstoten. Povedano z drugimi besedami to pomeni, da smo izgubili 400 milijonov dolarjev. Rezultat tega je, da so mnoga podjetja ostala dobesedno brez prebite pare in da ni denarja ne za najnujnejše ne za zajamčene osebne dohodke.

Morda je prav zato parlament te dni razpravljajal o nezavidljivem položaju turizma. Poslanci so ugotovili, da je turizem multidisciplinarna dejavnost z večstranskimi vplivi, zato je potrebno turizmu tako oziroma s tega zornega kota tudi obravnavati. Ne gre namreč za eno izmed izoliranih »proizvodenj«, temveč za dejavnost, ki se še kako tesno prepleta z vsem gospodarskim in negospodarskim življenjem, z velikimi podjetji in zasebniki, s kulturo in športom. Turizem je odvisen od vseh, zato pa vsem tudi daje. Mnogim celo zelo veliko, nekaterim vse. Delo in zaslužek.

Zato bi kazalo, so poudarili slo-

venski poslanci, turistično gospodarstvo obravnavati celovito. Če bomo postavili na noge turizem, bomo hkrati še mnoge druge. In prav tega ne gre prezreti. Zato so v zboru združenega dela med drugim predlagali, da bi panogi pomagali kratkoročno z likvidnostnimi sredstvi in ugodnimi posojili. Pri tem so poslanci poudarili, da se bodo tovrstne naložbe hitro povrnille, da pa je potrebno v okviru strategije razvoja Slovenije pri-

v Evropo. Osnova vsega pa je, kot ponavljamo že vrsto let, nacionalni program razvoja turizma, ki mora upoštevati naše globalne in dolgoročne cilje. Brez pametnega programa ne bo nič. Zagotovito nič.

Seveda ne bo kdo ve kako lahko znova postaviti slovensko turistično gospodarstvo na solidne temelje. O tem ne gre dvomiti. Vendar imamo pri vsem tem kar nekaj razlogov za optimizem. V rokah

Število prenočitev domačih in tujih gostov v Republiki Sloveniji v zadnjih treh letih (v tisoč)

	1988	1989	1990	1.-9. 1991
domači	4990	4620	4280	3130
tuj	3870	3890	3680	860
skupaj	8860	8510	7960	3990

praviti tudi koncept razvoja turističnega gospodarstva.

Podobno kot v vseh delih gospodarstva je tudi v turizmu potrebno določiti lastnika, saj le ta lahko izpelje dokapitalizacijo, so menili v slovenskem parlamentu. Poslanci so poudarili nujnost podpore zasebnemu sektorju. Ni uspešnega turizma brez zasebnega sektorja. Posebno majhne kmetije so v tem pogledu še neizkoriščene, kar velja tudi za mnoge domačije na vinorodnih območjih naše države Slovenije. Prav tako je pomemben tudi poslovni turizem, ki nas bo, če bomo znali prav zagrabiti, po bližnjici pripeljal

imamo namreč karte, na katere dolesj še nismo resno igrali. Imamo veliko tega, kar gre za med in česar naši konkurentje nimajo. Vablivo naravo, številne znamenitosti na najvišji svetovni ravni, dragoceno kulturno dediščino ter prijazne in gostoljubne ljudi, med katerimi se gostje vedno prijetno počutijo. Ja, veliko imamo ponuditi, pokazati, dobro prodati. Zato ni razlogov za malodušje. Med prvimi, ki bodo splavali, če bodo hoteli in če jim bo družba priskočila na pomoč, bo to prav gotovo slovensko turistično gospodarstvo.

Andrej Ulaga

Imate stanovanje? Nimate?

V OBEH PRIMERIH JE NOVA BROŠURA ZA VAS!

NOVO – NOVO

● Stanovanjski zakon ● Kako odkupiti družbeno stanovanje ● Kako urediti najemna razmerja s stanodajalcem ● Kdo upravlja stanovanja ● Kakšne pravice imajo vaši potomci pri razpolaganju s stanovanjem

To in še več boste zvedeli v novi brošuri

STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVMEM, v kateri je objavljen stanovanjski zakon s komentarjem in primeri, kako urediti posamezne pravice. Cena 230,00 SLT.

Naročila pošljite na:

Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni: 321-255, 110-033, 311-956.

Očitek, da posamezna ministrstva Peterletove vlade v svoje delo premalo vključujejo dognanja domače in tuje pameti, ne velja za vse enako. Če vzamemo pod drobnogled ministrstvo za delo, ki ima na skrbi naraščajočo stotisočglavo množico nezaposlenih, bi lahko rekli, da se znanosti ne odreka. V njihovih načinih reševanja (pre)številnih problemov, ti se še najbolj zrcalijo v delu zavodov za zaposlovanje, je le mogoče zaslediti nekaj več kot zgolj čisto birokratsko logiko s primesmi takšnih ali drugačnih političnih valovanj. Vprašanje je, ali je glede na to, da se ukvarjajo s področjem, ki za posameznika in družbo v celoti pomeni stičišče sila občutljivih ravnanj, to dovolj?

Mi smo strokovnjaki

Gledano z vidika končnega učinka najbrž ne. Toda splošno znana težava kot ravno pravšnje uveljavitve ugotovitev posamezne stroke v praktičnem svetu, kronično pomanjkanje denarja, notranji navidez strokovni spori, ki pa imajo neredko politična ozadja, so stvari, ki pomenijo resno omejitev učinkovite uporabe stroke. Navsezadnje bi lahko trditev, da je količina strokovnih podlag za rešitve posameznih problemov, da o splošni strategiji, ki bi zagotavljala uspeh, ne govorimo, odvisna predvsem od volje, znanj in prepričanj vodilnih ljudi na tem področju, od ministrice, direktorjev posameznih zavodov do kadrovičev v podjetjih in ustanovah. Težave namreč največkrat nastanejo, ko je treba po strokovni opredelitvi problema, tega tudi dejansko rešiti. Ali povedano drugače, ko je treba po ugotovljeni diagnozi napisati

konkreten recept in ga uveljaviti, kajti posplošene mega rešitve se v posameznem okolju ne obnesejo posebej dobro.

Jože Poglajen

Seveda ni vse odvisno le od dobre volje. Nekateri mislijo, da je »trg delovne sile« tista čarobna paličica, ki bo sama rešila vse probleme. To liberalistično in ne preveč tankočutno, lahko bi rekli celo brutalno razmišljanje, je doma predvsem tam, kjer se jim ne zdi koristno razpoložljivi denar naložiti v svoje kadre, pač pa vse skupaj rešiti z odpuščanjem delavcev in najemanjem novih. Samo v tem vidijo »tržni prijem«. Kaj se dogaja s človekom in njegovim bližnjim okoljem, jih ne zanima. Očitno jih ne zanimajo tudi težnje so-

dobnega podjetništva, ki ga na tem področju že nekaj časa uvajajo svetovno uspešne firme.

Vprašanje je, ali se ministrstvo in posamezne stroke, ki nanj vplivajo, ne ukvarjajo preveč le z ugotavljanjem nekega stanja in njegovimi posledicami, manj pa skušajo vplivati na vzroke, ki do njih pripeljejo? Namreč, če je vzpostavitev trga delovne sile, seveda ne v opisanem liberalističnem smislu, cilj politike neke vlade in njenega ministrstva, potem je gasilstvo premalo. Vsaj srednjeročno. Tu smo pri jedru problema. Kako od sedanje oblasti, zgoščene v parlamentu in Peterletovi vladi, ki je sicer solidno izpeljala politično reformo, pričakovati formuliranje stvarne zaposlovalne politike – edino ta je lahko gibalno trga delovne sile – če ne ve, v katere smeri naj gospodarstvo v novih razmerah sploh krene? Ne gre toliko za težko rešljiv problem lastninjenja, kot nam hočejo prikazati, pač pa enostavno za to, da gospodarstvo sede tja, kjer imamo kot Slovenija najboljše možnosti. Dokler tega ne bomo tudi s pomočjo stroke sposobni izluščiti iz sicer maratonskih sestankovanj, bodo pač zadostovali tako imenovani ukrepi aktivne zaposlovalne politike, ki so, če smo pošteno, prej blažev žegen kot pa resna politika, ki naj bi že kmalu pobirala obilne sadove.

Do takrat bo stroka kot dekla med »presežnimi« delavci preštevala tiste uporne in tiste, ki se bodo podredili usodi.

Daj bog, da bi bilo 1992. res takšno, kakršnega smo si zaželeli na Silvestrovo '91: srečno, zdravo in zadovoljno! Žal pa so nas nekateri gospodarski kazalci s svojo kruto realnostjo stregli že na novega leta dan. Pri tem imamo najprej v mislih črnogled napoved Sonje Pirher z Zavoda republike Slovenije za zaposlovanje, češ da bo »1992. tako z vidika celotne brezposelnosti kot tudi z vidika stroškov za kritje le najelementarnejših pravic iz zavarovanja za primer brezposelnosti izjemno težavno«.

Še leta 1986 so ženske predstavljale več kot polovico vseh brezposelnih v Sloveniji, potem pa se je njihov delež zniževal in je v prvih devetih mesecih lanskega leta upadel že na 45 odstotkov povprečne brezposelnosti. Žal pa je v »njihovih« panogah (predvsem v tekstilu) vse več kazalcev, ki lahko tako razmerje hitro obrnejo na glavo. (Slika: Sašo Bernardi)

BOG POMAGAJ!

Kot vemo, ima oseba, ki izgubi zaposlitev brez svoje volje ali krivde, pravico do denarnega nadomestila in denarne pomoči iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti. Dolžina prejemanja denarnega nadomestila

nikov denarnih nadomestil in pomoči okrog štiri tisoč ali 14 odstotkov od povprečnega mesečnega števila brezposelnih. V letu 1990 se je to število povzpelo na blizu 14 tisoč in delež na 31 %; v letu 1991 pa bo mesečno pov-

vsem zaradi prehoda t.i. trajnih presežkov med brezposelne na Zavodu ocenjujemo, da bo delež prejemnikov denarnih nadomestil in denarnih pomoči hitro naraščal tudi v letu 1992. Ocena na mesečno povprečje prejemnikov in mesečno povprečje brezposelnih v letu 1992 namreč kaže, da bo ta delež že okrog 49%. Pričujoči grafikon je najbrž dovolj zgovoren.

Pirherjeva ob tem opozarja, da tudi pri oceni prejemnikov denarnih nadomestil in pomoči za leto 1992 ne gre prezreti njene pogojnosti. Na velikost te skupine brezposelnih bodo namreč izrazito vplivale rešitve, sprejete na področju gospodarske politike. Bolj ko bodo te zamujale in manj ko bodo reševale sedanje najhujše probleme podjetij, večji bo pritisk na odpuščanje. Zato se kaj lahko zgodi, da bo ta skupina še večja od ocenjene!

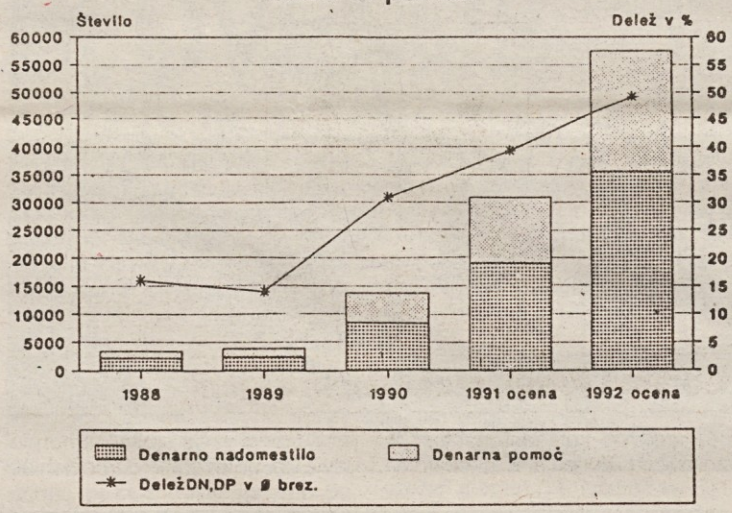
»Hitra rast števila prejemnikov denarnih nadomestil in pomoči v letošnjem letu je prav tako grajena na predpostavki nadaljnega padanja realnih dohodkov in življenjske ravni. Slednje vpliva predvsem na število upravičencev do denarne pomoči, ki ima v primerjavi z denarnim nadomestilom, utemeljenim izk-

ljučno na zavarovalniškem načelu, tudi značaj socialnega korektiva,« komentira Pirherjeva in dodaja: »Iz istega razloga in zaradi pritoka oseb z daljšo delovno dobo med brezposelne prav tako ni pričakovati, da se bo povprečen čas prejemanja obeh denarnih dajatev v letu 1992 ohranil na sedanji ravni ali celo skrajšal. Povprečni čas prejemanja denarnega nadomestila je bil na primer v letu 1990 skoraj pet mesecev, pomoči pa sedem mesecev in pol. V letu 1991 se bo na osnovi ocen do konca leta povprečni čas prve dajatve podaljšal še za približno mesec dni, druge dajatve pa za mesec in pol do dva.«

Torej voščila, ki smo si jih izrekli ob novem letu, slej ko prej ostajajo pobožne želje. Upajmo pa, da bodo ti podatki predstavljali zgornjo mejo dosedanjih negativnih tokov; težko si je namreč predstavljati vse posledice njihovega nadaljevanja v leto 1993 ali celo še dalj...

D. K.

Povprečno mesečno število prejemnikov denarnih nadomestil in pomoči

(od treh do 24 mesecev) je odvisna od skupne delovne dobe, višina pa od osebnega dohodka pred izgubo zaposlitve (prve tri mesece 70% od povprečja OD, doseženega v zadnjih treh mesecih zaposlitve, preostali meseci pa v višini 60% od istega povprečja). Denarno pomoč lahko taka oseba uveljavi po izteku prejemanja denarnega nadomestila, če dohodki na člana njegove družine ne presegajo 80 odstotkov zajamčenega OD. Čas prejemanja denarne pomoči je največ tri leta, pri čemer se v ta čas vštevata tudi čas prejemanja denarnega nadomestila.

»Ti podatki predstavljajo grobi zakonski okvir uveljavljanja t.i. denarnih dajatev za čas brezposelnosti. Iz njega pa sledi, da tisti, ki iščejo zaposlitev prvič ali pa so zaposlitev izgubili po lastni krivdi, do teh tolarjev niso upravičeni,« nam tolmači Sonja Pirher in v isti sapi postreže s podatkom, da se delež le-teh zadnji dve leti manjša. Razlogi za to ležijo v naravi dotokov brezposelnosti, o katerih smo na straneh DE že nekajkrat povedali, da vse bolj vključujejo delavce, ki so izgubili zaposlitev zaradi stečaja ali zavoljo izteka zaposlitve za določen čas.

»Ti dve skupini število upravičencev do denarnega nadomestila in pomoči iz meseca v mesec povečujeta hitreje kot raste skupno število brezposelnih,« nadaljuje naša strokovnjakinja. »Še v letu 1989 je bilo povprečno mesečno število prejem-

prejete štelo že okoli 31 tisoč prejemnikov ali več kot 39 odstotkov od mesečnega povprečja vseh iskalcev zaposlitve. Pred-

KAKO PREŽIVETI?!

Smo 3-članska družina (43, 39, 10) z malimi OD in z nesigurimi zaposlitvami, z vavričacijskim kreditom SKB banke, z staro hišo, starim avtom in oloboveznim otrokom, brez starih staršev in brez kmetije!

Kaj zdaj? Koga naj prosiva za sigurne službe, za večje plače, za odpis kreditov, za tekoča zdravljenja (posebej zob - glede na naša leta) za normalne življenjske stroške?!

Sprašujem se za koga delajo na i ministri in vlada, u ime koga in gdo njih plača?!

Kaj mi srednjega razreda, ko držimo v finančno psihično in fizično brezno? Naše zdravlje in sposobnost so odvisna od ust, usta od denarnice, denarnica? - od "boga". Izdani smo v tej demokratični družbi - demokratičnost za še bogate! Na i otroci bodo sabo nosili posledice na ega življenja.

Naš mesečni zaslužek: za November: 11.800,00 + 9.100,00sit

Stroki preživetja po tabeli:

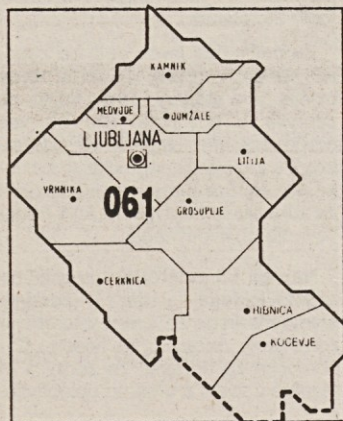
1. Hrana	9.500,00
2. Pljača (za otroka)	250,00
3. Kajaenje	540,00
4. Oblečila	0
5. Obutev	0
6. Stanovanje	0
7. Ogrevanje, rasvetljava	5.100,00
8. Gospodinjaska oprema	0
9. Higijena zdr. nega	1.600,00
10. Izob. kult. razvedr.	100,00
11. Prom. sredstva in stor.	3.500,00 (prevoz v službo)
12. Razni pr. in stor.	1.200,00 (PPT,...)
13. Drugi izdatki -malice	2.180,00

23.970,00 - 20900,00 = -3.070,00

O ja sposojamo se občano,seveda v DM in s gubili bomo ie to malo znanecv ko jih imamo.

Bevc zorca
Larišče 15,
61291 ŠKOFLJICA
Šifra: »tehnik«

Enota Ljubljana

061 321 041
D.ECO. ZA ANL.PL.

vodja predstavništva v Alžiriji, ZT registracija, aktivno znanje francoskega jezika, OD 60.000 SLT bruto, Lek Ljubljana Farmacija, Verovškova 57.

D. PRAVNIK

svetovalec I., poskusno delo 3 mesece, org. sposobnosti, znanje slovenskega jezika, OD 17.000 SLT, Urad R Slovenije za standardizacijo in meroslovje Ljubljana, Slovenska 50.

D. PRAVNIK SPC.

pomočnik direktorja za pravne zadeve, pravosodni izpit, OD 30.000 SLT, Inštitut za varilstvo Ljubljana, Ptujška 19.

PRF. PSIHLOGIJE

OD 19.000 SLT, OŠ Notranjski odred Cerknica, C. 4. maja 92.

PRF. PEDAGOGIKE

OD 19.000 SLT, OŠ Notranjski odred Cerknica, C. 4. maja 92.

PRU FIZIKE

predmetni učitelj fizike, OD 31.000 SLT, Prehodni mladinski dom v Ljubljani, Jarška 36.

PRU TEH. VZGOJE

predmetni učitelj tehnične vzgoje, OD 31.000 SLT, Prehodni mladinski dom v Ljubljani, Jarška 36.

PRODAJALKA

avt.re.d.k., kondicija, samostojnost, OD 6.500 SLT, Avto bum Kočevje, Šalka vas 4.

EKONOMSKI TEHNIK

knjigovodja PE Kočevje, OD 18.000 SLT, Stanovanjsko-komunalna banka, Ljubljana, Kraigerjev trg 1.

ali gimnazijski maturant, pripravnik, OD 10.000 SLT, Društvo Partizan Tabor Ljubljana, Tabor 13.

ali ekon. za kom. dej., samostojni komercialist referent, aktivno znanje nemškega ali angleškega jezika, poskusno delo 3 mesece, ZK pri uvozu, zaželen vozniki izpit, OD 15.000 SLT, Hydro plan Ljubljana, Glinškova ploščad 14.

PERICA

za določen čas - 6 mesecev, OD 11.524 SLT bruto, Dom starejših občanov Ljubljana Vič-Rudnik, Cesta na Bokaice 51.

LESAR ŠIR. PROF.

vodja delavnice, zaželen vozniki izpit B in C kat., kondicija, star od 30-40 let, OD 20.000 SLT, CHIC Ljubljana, Gunceljska 2.

EKON. ZA DEN. FIN.

ali ekonomski tehnik, glavni knjigovodja, delovne izkušnje v financah, za določen čas - 12 mesecev, OD 25.000 SLT, AMC Alfa Metalcraft d.o.o. Ljubljana, Poljanska 22 c.

VIŠJI UPRAVNI DELAVEC

ali pravnik, pripravnik, za določen čas 9 mesecev, OD 14.000 SLT, Zavarovalnica Triglav d.d. Ljubljana Miklošičeva 10.

MGR. KMETIJSTVA

ali d.i.kmet.rast. pr., delo na področju ekonom. in obratos, lahko tudi ing. kmet. ali ekonom., vozniki izpit B kategorije, OD 15.000 SLT, Kmetijski zavod Ljubljana, Miklošičeva 4.

D.I.ELEK.ZA M.R.

prilagodilnik, vozniki izpit B kat., aktivno znanje nemškega ali angleškega jezika, Hydro plan Ljubljana, Glinškova ploščad 14.

ORG. INFORMATIK

informatik-referent II., OD 14.000 SLT, Rep. zavod za zaposlovanje Ljubljana, Glinška 12.

D. I. STROJNIŠTVA

ali d.i. elektrotehnike, višji strokovni sodelavec II, poskusno delo 3 mesece, OD 16.000 SLT, Urad R. Slovenije za standardizacijo in meroslovje Ljubljana, Slovenska 50.

samostojni strokovni sodelavec, poskusno delo 3 mesece, OD 16.000 SLT, Urad R. Slovenije za standardizacijo in meroslovje Ljubljana, Slovenska 50. (2 delovni mesti)

D. I. ELEK. ZA ENER.

višji strokovni sodelavec II za preisku., poskusno delo 3 mesece, OD 16.000 SLT Urad R. Slovenije za standardizacijo in meroslovje Ljubljana, Slovenska 50.

PEK

za določen čas - 6 mesecev, OD 12.000 SLT, delo dopoldne in ponoči, Mlinotest-TE Pekarna Idrija, Gregorčičeva 71.

VARNOSTNIK

poskusno delo 3 mesece, izpit za varnost, izpit za voženje orožja, OD 10.000 SLT, V.O.P. Ljubljana, Vzajemna ulica 7.

PRED. MESA

ali prod.živ.pre.art, popisovalec mesa, izkušnje v skladišč. poslovanje z rač. poskusno delo 1 mesec, za določen čas - 9 mesecev, OD 12.000 SLT. Jata-meso Ljubljana, Hladilniška pot 37., Ljubljana, (2 delovni mesti).

PROD.ŽIV.PRE. ART.

prodajalka živilske stroke, lahko tudi pripravnik, Medved Zdravko - trgovina Medved Podsmreka, P. Dobrova.

KUHAR

higienski minimum, za določen čas - 12 mesecev, OD 10.000 SLT, OŠ T. Trtnika, Tomaža Sostro, C. II. grupe odredov 47.

VOZNIK INŠTRUKTOR

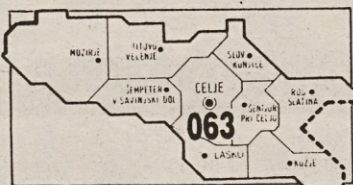
ABCDE inštruktor B kat., poskusno delo 3 mesece, OD 15.000 SLT, Kocija Ljubljana, Bratovževa ploščad 6.

RAČUNALNIŠKI TEHNIK

sam. org. mater. oskrbe proizv., za določen čas - 6 mesecev, OD 8.000 SLT, Avtomontaža-Bus d.o.o. Ljubljana, Celovška 180.

KOMERCIALNI TEHNIK

ali administrator, tajnica, aktivno znanje angleškega jezika, znanje dela na računalniku, OD 15.000 SLT, Univerzal Elektro Ljubljana, Tržaška 2.

Enota Celje

063 21630
EKONOMIST

ali ekonomski tehnik, vodja finanč-rač. službe, Vrvice Celje.

EKONOMSKI TEHNIK

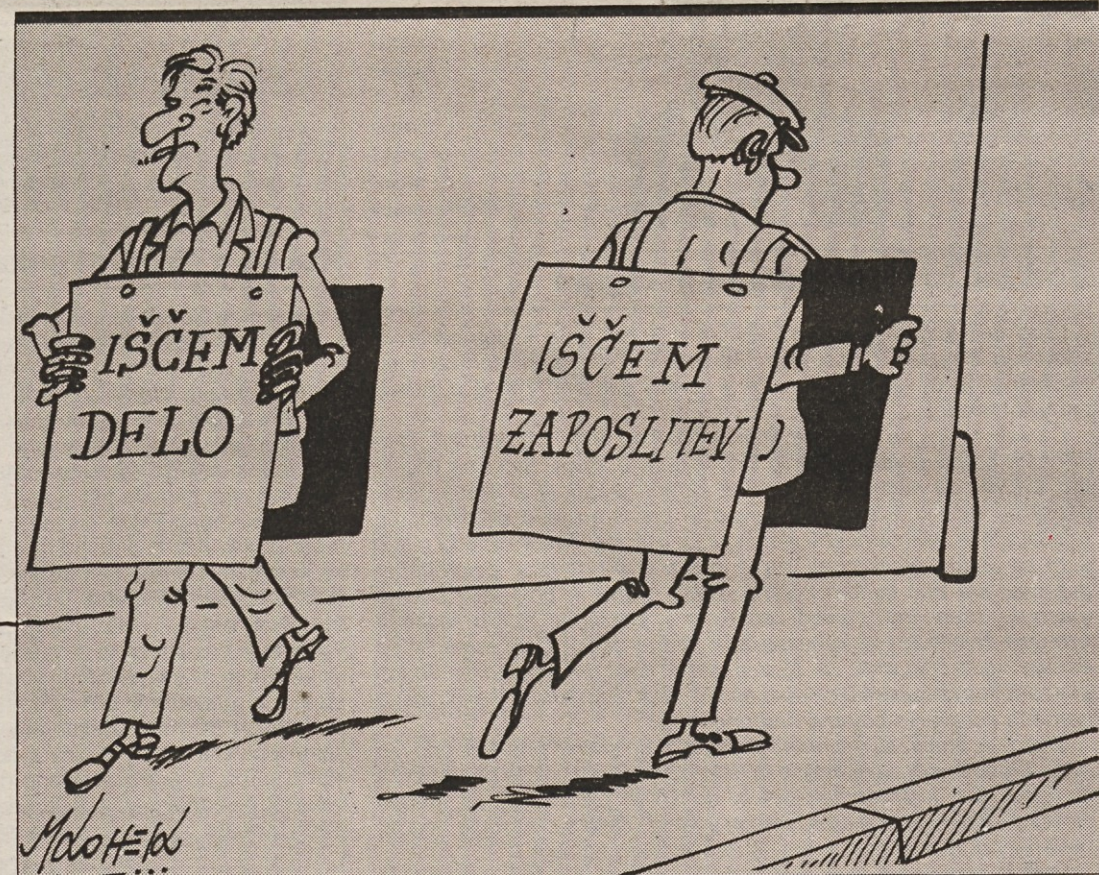
računovodja OŠ Slivnica, Šentjur.

Enota Kranj

064 213 854

SNAŽILKA KUHARSKI POMOČNIK(3 delovna mesta)
NATAKAR (2 delovni mesti)
RECEPTOR PRAVNIK

Relax d.o.o. Kranjska gora Vrška 23.

Ali ste že kdaj pomislili, da bi kdo potreboval vaše znanje? Ali ste ga že komu ponudili? Niste? KAZIPOT DE vam ponuja tole možnost. Napišite, kdo ste in kaj znate!

Ime in priimek: .....

Naslov ali telefonske številke: .....

Poklic: .....

Stopnja izobrazbe: .....

Posebna znanja: .....

Oglas bomo brezplačno objavili v KAZIPOTU DE.

Izpolnjen kupon pošljite na naslov: Uredništvo DE, za Kažipot, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana.

RAČUNAJTE NAME
INŽENIR (VI. stopnja)

Marko Jevnikar, Ul. M. Pijade 14, Maribor, telefon (062) 208-76 posebna znanaja: general management, nagrajevanje podjetništva.

D. INŽ. ARHITEKTURE (VII. stopnja)

telefon (061) 345-060, posebna znanaja: oblikovanje pohištva, oblikovanje-oprema stanovanjskih in javnih prostorov.

EKONOMSKO-KOMERCIALNI TEHNIK (V. stopnja)

Andreja Pelko, pripravnik, C. na grič 3, 61353 Borovnica, telefon (061) 746-388, osebna znanaja: strojepisje, voznik B kat., pripravljenost prilagajanja delodajalcu.

D. INŽ. ELEKTRONIKE

Boris Kurnik, Trg komandanta Staneta 6, Ljubljana, telefon 576-864, posebna znanaja: tuj jezik, digitarna tehnika.

Preberite ta teden v slovenskem tedniku

NOVA DOBA

SOPROGA MINISTRA BASTLA

TV SPORED ZA 7 DNI

Dober časopis za slabe čase

Ko imajo ženske denar

ZDA odkrivajo nove potrošnike in sicer ženski spol. Kar 57 odstotkov polnoletnih Američank je v službi s polnim delovnim časom, nekaj več kot 26 milijonov jih živi samih in tudi njihovi povprečni prihodki naraščajo hitreje kot pri moških. Temu so se prilagodila mnoga podjetja, ki so poslala na trg »ženske« izdelke, kamor sodijo tako avtomobili, športna oprema kot tudi pištole. Prav tako je ženski spol postal zanimiv za mnoge raziskovalce in tako so v letu 1990 raziskovali, katere izdelke ženske najpogosteje kupujejo. Tako so kupile največ pralnih strojev (kar 56 odstotkov od celotne prodaje), samo za odstotek (55) zaostajajo hladilniki, prav toliko pa tudi sobno pohištvo (54). Z 51,6 odstotka so na četrtem mestu mikrovalovne pečice, na petem mestu pa so že uvoženi avtomobili (50,4), kar kaže na to, da niso samo moški »mahnjeni« na avtomobile.

Pomembni datumi

Na kratko si še oglejmo, kaj se je v preteklosti zgodilo v prvih desetih dneh januarja.

2. januarja 1923 je umrl češki pisatelj Jaroslav Hašek, dva dni kasneje, vendar leta 1797 je izšla prva številka Ljubljanskih novic, 5. januarja 1895 so odkrili X žarke, 7. januarja 1943 je umrl v New Yorku Nikola Tesla, tri leta in tri dni kasneje pa se je v Londonu začelo prvo zasedanje generalne skupščine OZN.

Dobra misel

Noben kvas ne vzhaja raje od dolga.

Slovenski pregovor

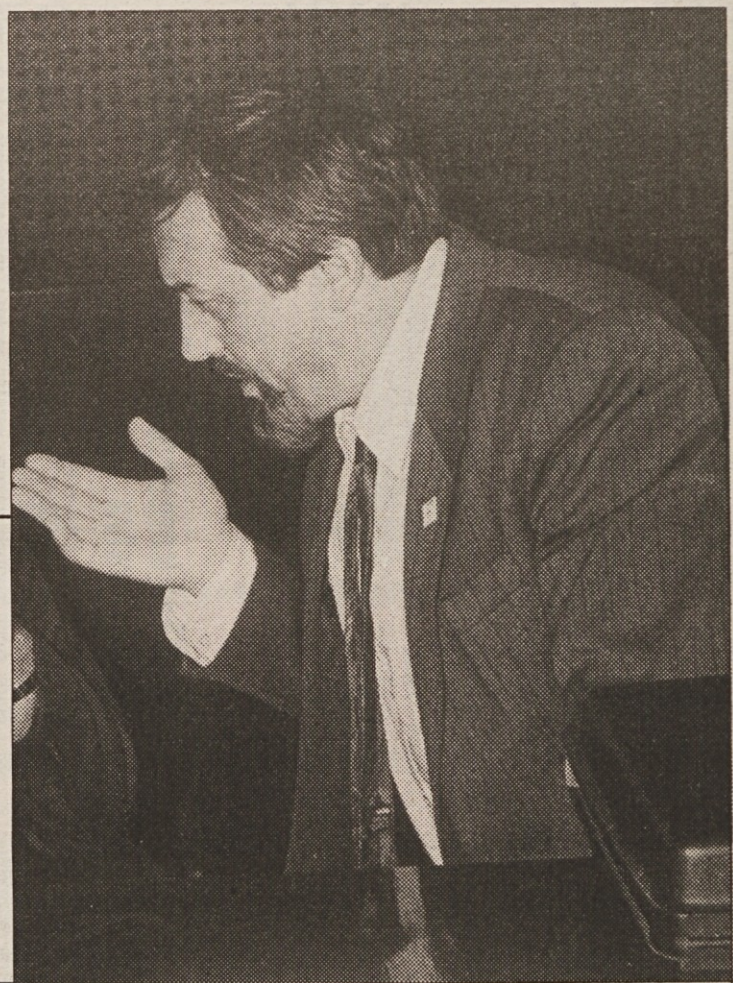

Prebeg preostro – prehod preblago

DE kajpak mora spremljati vse sindikate, ki v Sloveniji imajo ali si še utirajo svoj prostor. Vsaj nekaterim najbolj značilnim smo tokrat odmerili posebno prilogo. Drugi po številu oziroma moči in prvi po moči glasilk je ustanovitelj in predsednik Neodvisnosti – KNSS, France Tomšič. Ker je odločno zavrnil intervju z našim kolegom, smo si morali pomagati drugače. Intervju z njim so opravili za nas kar predstavniki vodstva bavarskih sindikatov DGB in novinarji bavarske televizije.

Zatorej mora biti uvod v pogovor malce daljši. Že pot do njega namreč marsikaj pojasnjuje.

Bavarske sindikaliste so na delovni obisk povabili Svobodni sindikati Slovenije. Bavarci so vljudno povprašali, ali bi imeli gostitelji kaj proti, če bi sedli skupaj še s KNSS. Gostitelji kajpak niso imeli nič proti in skupno srečanje so pripravili v svojih prostorih na Dalmatinovi.

Ko je France Tomšič vkorakal s svojima spremljevalcema, je namesto dober večer zarobil:

»Ali ne bi bili raje sami z Bavarci?!«

Pavle Vrhovec je vskočil:

»Prosim, če lahko prevajalka to prevede.«

Tomšič je zamencal:

»Ne ne ne, saj ni treba. Bomo pa pol urice skupaj in nas boste potem pustili same.«

Gostitelji bavarskih sindikatov so se odrekli tudi teh pol urice in odšli. Moram reči, da se mi to ni zdela prav modra poteza toda raven pogovora, ki je sledil, je moje pomisleke ovrnil. Pri takšni hm, hm, je res bolje, če te ni zraven. Po resnih temah, ki so jih svobodni sindikati dva dni premlevali z bavarskimi sindikalisti, je bilo večerno mletje pravcata ledena prha.

Bavarci so povedali, kako jih veseli, da lahko za skupno mizo sedajo skupaj z dvema sindikatoma, ki sta očitno konkurenčna (pa je res škoda, da je Tomšič utišal Vrhovčev predlog, naj prevajalka prevede njegov uvod in da so predstavniki Svobodnih sindikatov odhajali neopazno): »Moramo vam položiti na srce, da bodite enotni. Brez skupnega boja na fronti, ki je brez dvoma ista, boste vselej pogoreli.

Sledilo je vprašanje, zakaj ob SSS še KNSS in kako je z nevtralnostjo, nestranskarstvom?

France Tomšič se je znašel v čudnem položaju in skušal izpleteničiti, kako je bil s SSS domenjen, da se bodo z Bavarci najprej pogovarjali skupaj, potem pa še oni sami in pri tem prezre, da je v nemški delegaciji mož, ki mu je sloveščina materin jezik in mu Tomšičev uvodni nastop pač ni ušel.

Na vprašanje pa takole:

»Smo drugi najmočnejši sindikat. Moč sindikalnega gibanja je seveda res v akcijski enotnosti. To pa še ne pomeni, da moramo biti vsi na enosmerni cesti. Še posebno ne po nekaj desetletjih enoumja.

Po tem enoumju je bilo nujno ustanoviti vsaj še en konkurenčen sindikat, že zaradi demokratičnosti.

V podjetjih zdaj res teče konkurenčen boj med sindikati, a mi za to nismo krivi. Svobodne sindikate kajpak boli, ker k nam prebegnejo delavci, ki so bili doslej njihovi člani. Morali so biti, iz strahu.

V naše vrste pa stopajo tudi takšni, ki doslej niso bili v nobenem sindikatu.«

Po kratkem sporu s prevajalko, ali je »prebeg« iz svobodnih sindikatov v KNSS preveč negativno nabit izraz in ali bi ne bilo bolje uporabiti »prestop« in po pomislekih, kakšni heroji so tisti, ki niso bili v nobenem sindikatu, če so bili tisti v svobodnih tam le iz strahu, je France Tomšič udaril še po direktorjih:

»Direktorji se obnašajo kot v časih enoumja, ne, še hujske! V Kočevju imamo gladovno stavko, ker je direktor vrgel na cesto delavca le zato, ker sta člana našega sindikata.

Zanima me, kako je s tem, če v firmi nimamo članov našega sindikata pa zaupnike tam postavimo od zunaj z nalogo, da v tej firmi postavijo na noge organizacijo KNSS?«

Fritz Schösser, predsednik DGB:

»Pri nas sta tu dva pomembna elementa.

Delavci si svoje sindikalne zaupnike volijo sami in tem podjetje kajpak ne more kar tako odpovedati. Demokratično izvoljeni zaupniki uživajo sindikalno imuniteto.

Če pa pridemo kot sindikat v podjetje od zunaj, naš človek ni zavarovan. Bil bi le, če bi mi z vodstvom podjetja sklenili posebno pogodbo, kar je izjema. To je namreč stvar povsem svobodne odločitve podjetja, ki ga kaj takega seveda ne zanima. Morda se kdaj zgodi v res velikih podjetjih ali pa v takšnih, kjer delavci sploh niso sindikalno organizirani.

Če bi mi postavili človeka od zunaj, bi bil kaj brž na cesti. Verjetno drugi dan, če bi ga dočkal.«

France Tomšič:

»Mi, združujemo oba elementa...«

Fritz Schösser:

»Prav, a demokratična izvolitev je prvi pogoj!«

Laž ima kratke noge

»... Predstavniki DGB so bili začuden nad informacijo o nespoštovanju pravic sindikalnih zaupnikov v naših delovnih organizacijah...«

Sporočila informativna služba KNSS v Slovencu

Po razočaranju pri tej temi ni šlo brez obravnavanja z DE, in ko so gostom s tem le preveč zatežili, je bil pisec prisiljen v nekaj, kar sicer ni navada novinarjev DE – najmanj trikrat sem se moral vključiti v razpravo in pojasnjevati, da nisem predstavnik SSS in da je DE neodvisen časopis, časopis vseh delavcev v Sloveniji in seveda tudi njihovih sindikatov.

France Tomšič je nadaljeval, da se zaveda nujnosti sodelovanja med sindikati in povprašali so ga, kje si sindikati niso vsebinsko bli-

zu: »Vsebinskih problemov skorajda ni! Morda se zatika okoli zakona o lastninjenju, saj imamo mi močno skupino ekonomistov in izbrili smo si precej za delavce pomembnih amandmajev. Vlada jih je sprejela. Absurd je, da so se nam pri tem priključili tudi Svobodni sindikati in da je vlada torej sprejela naše skupne zahteve. Skoraj v celoti!

Tik pred sprejemom pa so Svobodni sindikati popeljali ljudi na ulice, v demonstracije, s tem potegnili z opozicijo in si s takšno politično akcijo poskušali skovati politične točke.«

Gostje:

»Vas se torej drži nalepka, da ste bliže vladi. Svobodni pa opoziciji?«

France Tomšič:

»No, to nalepko nam želi prilepiti konkurenca. Mi smo leta 1987 začeli ustanovljati socialno demokracijo, hoteli smo neodvisne sindikate...«

Gostje:

»Vi osebno?«

France Tomšič:

»Takšne stvari se pač začno z manjšo skupino. V Litostroju smo razrešili sindikate in izvolili nove ljudi. Prej so sindikate vodili večinoma člani ZK, na prvih volitvah ni bil izvoljen niti en član ZK. Ustanovili smo socialno demokratsko stranko, ki je zdaj v ne najbolj posrečeni vladni koaliciji.«

Gostje:

»Govorite o ZK, o tedaj monopolnih sindikatih – prej pa ste rekli, da med vami ni vsebinskih razlik?! Pravite tudi, da je vlada sprejela skoraj vse vaše amandmaje – morda pa ni prav tistih bistvenih?!«

France Tomšič:

»Skupna zahteva je bila, naj delavci dobe najmanj 30 odstotkov delnic. Prej se je govorilo le o nakupu s popustom. Kupuje pa lahko le direktor, tisti, ki s plačo komaj životari, pač ne more. Dosegli smo brezplačne delnice, a res v nekaj manjšem odstotku.«

Gostje:

»Pa kje tiči ta razlika med sindikati?«

France Tomšič:

»Dosegli smo, kar se je le dalo, skoraj vse tudi pri nakupu malih podjetij, da bi imeli delavci kar največ ugodnosti. Vodila nas je pravičnost v meri, ki je sploh možna...«

Gostje:

»Že, a kje so razlike? Morda je spopad v taktičnih kalkulacijah, morda so hoteli z demonstracijami doseči taktično prednost?«

France Tomšič:

»Debata je tekla že o kvalificiranosti slovenskih ekonomistov, izšolanih in zraslih v prejšnjem režimu...«

Gostje so z razlikami očitno obupali:

»Koliko industrijskih sindikatov združujete?«

France Tomšič:

»Od tekstilcev do kovinarjev, članov imamo 130.000 od skupnega števila 830.000 zaposlenih...«

Gostje (z malce ironije):

»Za nas je vse v redu, dokler ne pridete do 130 odstotkov vseh zaposlenih.«

France Tomšič:

»Stopnja brezposelnosti že presega 10 odstotkov oziroma 80.000 ljudi. Od približno 800.000 zaposlenih jih je 400.000 sindikalno organiziranih in na naš sindikat odpade 20 odstotkov...«

Gostje:

»Kakšna pa je poklicna struktura vaših članov?«

France Tomšič:

»V centrali imamo 9 profesionalcev, potem smo še v Celju, Mariboru, Gorici, Novem mestu... Člani plačujejo 0,6 odstotka članarine od bruto plače. Počasi se profesionaliziramo v panogah, pol članarine ostane podjetju, pol jo gre v centralo...«

Gostje:

»Če vas človek takole pogleda, bi rekel, da ste bolj sindikat za višje plasti, za uslužbence in podobno?!«

France Tomšič:

»Fizični delavci se enostavno bojijo? Če bi se včlanjevali v naš sindikat, bi se lahko znašli na cesti – to je njihov pomislek. Višje izobrazbene strukture pa znajo stvari že bolje pretehtati.«

Naj za konec uporabim navedek, nekakšno poslanico, ki jo je »na srce položil« Fritz Schösser:

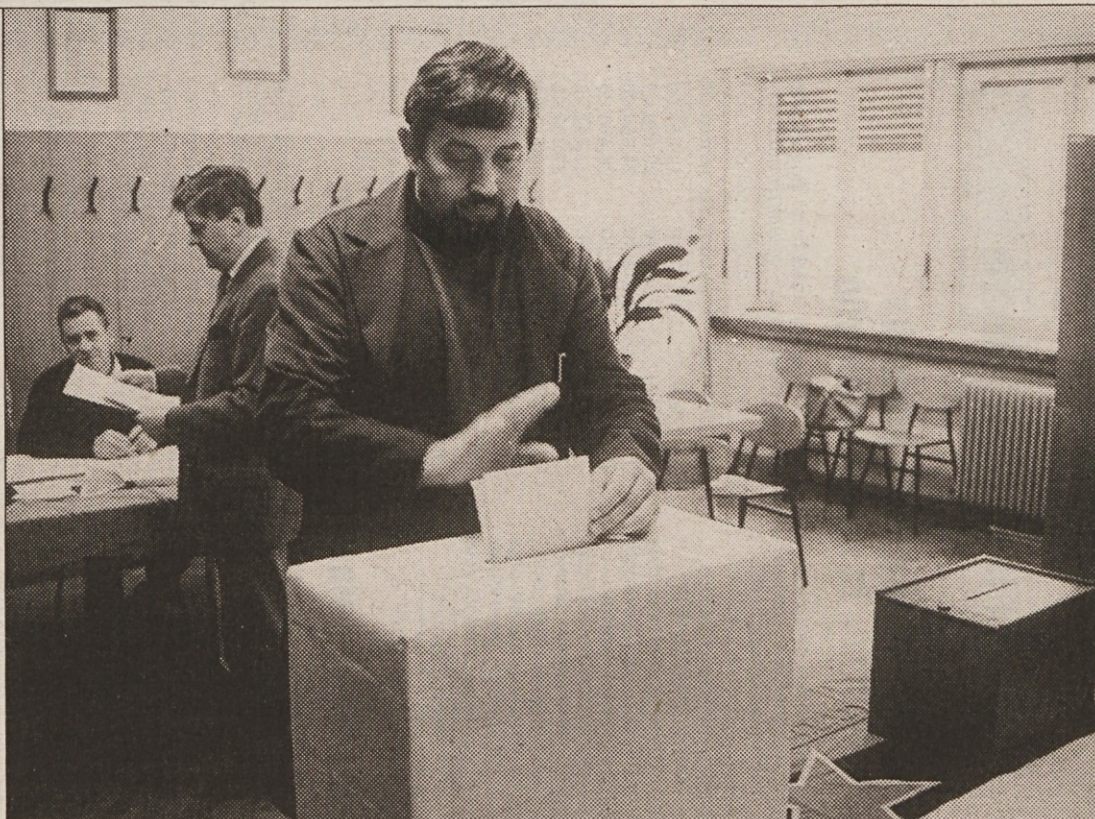
»Naša, bavarska izkušnja je, da prihajajo k nam ministri, šefi vlad z repi podjetnikov in celo obrtnikov za seboj. Le predstavnikov delavcev, sindikatov, ni nikjer!

Če pa pridejo sindikati, ni novinarjev, televizije... Pri nas je na srečo že drugače!

Še posebej v krizi, v kakršni se je žal znašla vaša država, je nujna maksimalna senzibilnost vlade, koliko težav delavstvo še lahko prenese. Sicer se socialne zagate radikalizirajo in prinesejo opcije, ki so daleč od demokracije.

Ob pametni vladi so najboljši jez proti temu neljubemu pojavu prav sindikati. Zato nobena normalna vlada nikdar in nikakor ne sme slabiti pozicije sindikatov. Nikoli ne sme delati mimo njih, kaj šele proti njim! Mora le sodelovati!

Če ste pametni, boste sindikalno gibanje kaj hitro zedinili. Vsaka cepitev ga le slabi. Le enotni sindikati bodo močni, učinkoviti in lahko bodo žigosali stranke, poslance in člane vlade – ali delajo v interesu delavcev ali proti njim!«

Spet bodo volitve in to kaj kmalu.

Brez članstva tudi ni sindikata

Varstvo sindikalnih zaupnikov je eden izmed pogojev, da sindikat lahko opravlja svojo klasično funkcijo – to je varovanje in izboljševanje družbenega, ekonomskega in socialnega položaja, pravic na podlagi dela in iz dela ter iz delovnega razmerja. Takšno varstvo je nujno v razmerah tržnega gospodarstva, kjer so si interesi delodajalcev in delavcev nasprotujoči, še posebej pa v takih gospodarskih (in družbenih) razmerah, kot so v Sloveniji.

Varstvo sindikalnih zaupnikov temelji na svobodi ustanavljanja in delovanja sindikatov, varstvu sindikalnih pravic in sindikalnih predstavnikov. Varstvo sindikalnih zaupnikov zagotavljajo (posredno ali neposredno) konvencija MOD št. 87 o sindikalnih svoboščinah in varstvu sindikalnih pravic, konvencija MOD št. 135 o varstvu in olajšavah za predstavnike delavcev v podjetju, mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Ustava Republike Slovenije in Zakon o delovnih razmerjih. Poleg tega je varstvo sindikalnih zaupnikov urejeno tudi s kolektivnimi pogodbami.

Raven varstva sindikalnih zaupnikov (ali predstavnikov) je v Evropi zelo različna. Nekatere države urejajo to z zakoni, največ pa s kolektivnimi pogodbami. Osrednja točka je prepoved odpuščanja zaradi sindikalnega delovanja, največkrat ne glede na raven sindikalnega delovanja (podjetje, območje, dejavnost, država), seveda pa so zaščitne norme v glavnem podobne, kot so opredeljene v našem Zakonu o delovnih razmerjih in ki se glase: »Sindikalnemu zaupniku mora organizacija oziroma delodajalec zagotoviti možnost za hitro in učinkovito opravljanje sindikalnih dejavnosti, s katerimi se varujejo pravice in interesi delavcev. Sindikalni zaupnik mora opravljati sindikalno dejavnost na način, ki ne bo zmanjševal učinkovitosti poslovanja organizacije oziroma delodajalca.

Pogoje za delovanje sindikalnega zaupnika iz prvega odstavka tega člena vključno z višino nadomestila osebnega dohodka določa kolektivna pogodba.

Sindikalnega zaupnika v času trajanja njegove funkcije kot tudi po preteku, v roku, določenem s kolektivno pogodbo, zaradi sindikalne dejavnosti, brez soglasja sindikata ni mogoče:

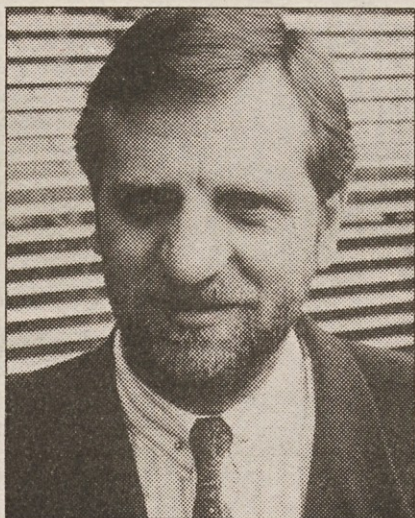
- prerazporediti na drugo delovno mesto, v drugo organizacijo ali k drugemu delodajalcu,
- uvrstiti med presežke delavcev,
- ali ga kako drugače postavljati v manj ugoden ali podrejen položaj.

Sindikalnemu zaupniku zaradi sindikalne dejavnosti tudi ni mogoče znižati osebnega dohodka in proti njemu začeti disciplinskega ali odškodninskega postopka.

Najprej je treba omeniti, da delovno-pravna imuniteta ni absolutna. Sindikalnega zaupnika varuje pred kakršnimi posegi v njegove pravice, če bi bil vzrok zanje njegovo sindikalno delovanje. V načelu pa mora delodajalec, ki predlaga ali poseže v pravice sindikalnega zaupnika, dokazati, da za tak poseg ni razlog v njegovi sindikalni dejavnosti. Tudi zato zakon določa soglasje sindikata za vsak poseg v pravice sindikalnih zaupnikov iz delovnega razmerja.

V načelu ima status sindikalnega zaupnika vsak voljeni sindikalni funkcionar v podjetju oziroma v organizaciji. Pogoj, da v organizaciji sindikalni zaupnik sploh je, so člani sindikata. Brez članov sindikata tudi sindikalni zaupnik nima svojega mesta v organizaciji.

Naslednje vprašanje je, ali vsak sindikalni zaupnik uživa zakonsko delovno-pravno imuniteto. Mislim, da tako delovno-pravno imuniteto lahko uživajo samo pooblaščen sindikalni zaupniki, to je tisti, ki jih kot svoje pooblaščenke za sodelovanje v postopkih odločanja o pravicah, obveznostih in odgovornostih delavcev določijo organ sindikata v podjetju oziroma pristojni organ sindikata zunaj podjetja, če sindikat v podjetju nima svojega organa – (v primeru, ko se organizira en sindikat podjetja za medsebojno kapitalno povezan sistem družb). Pooblaščen sindikalni zaupnik je tisti sindikalni oziroma delavski predstavnik, ki neposredno varuje pravice članov sindikata in drugih delavcev, ki se zato izpostavlja pred direktorji in organi upravljanja (v prihodnje tudi pred lastnikom). Zato je

tudi potrebno takšno zakonsko varstvo. Sindikat v organizaciji sam in (ali) v dogovoru z vodstvom organizacije določi število pooblaščenih sindikalnih zaupnikov, lahko pa je to določeno tudi s kolektivno pogodbo v organizaciji ali pa s posebno pogodbo med vodstvom organizacije in sindikatom. Pri določitvi števila pooblaščenih sindikalnih zaupnikov je treba upoštevati način organiziranja dela v organizaciji, izmenkskost, kraj dela in poslovanja; temeljni kriteriji pa so:

- pooblaščen sindikalni zaupnik mora imeti v najkrajšem času možnost navezati stik z vsemi člani sindikata, za katere je zaupnik in
- pooblaščen sindikalni zaupnik mora dobro poznati razmere v organizaciji oziroma delu organizacije, kjer je zaupnik sindikata,
- pooblaščen sindikalni zaupnik mora uživati zaupanje tako članov sindikata in drugih delavcev, kot tudi vodstva organizacije oziroma dela organizacije,
- število članov sindikata, pri čemer naj bi bil v odvisnosti od delovnih razmer in poslovanja v organizaciji en sindikalni zaupnik na 50 do 150 članov (manjše število članov, če je delovni in poslovni proces razdrobljen in tudi razpršen – n.pr. trgovina na drobno; večje število članov, če so ti skupaj v istem prostoru ali v istem objektu in podobno).

Kdo so pooblaščen sindikalni zaupniki in koliko jih je je predvsem stvar sindikata kot je tudi način izvolitve ali imenovanja njegova stvar. Primerjalni pregled z zahodnoevropskimi državami praktično ni mogoč, ker je ureditev položaja sindikalnih zaupnikov odvisna tudi od števila članov sindikata med zaposlenimi, od stopnje razvitosti ekonomske oziroma industrijske demokracije, od stopnje ekonomske razvitosti in podobno. V severnoevropskih državah je določeno bistveno manjše število članov sindikata ali zaposlenih na enega sindikalnega zaupnika kot v Srednji ali Južni Evropi n.pr. na Norveškem 3 sindikalni zaupniki na 26 do 50 delavcev, v Franciji pa eden na 50 do 1000 članov.

Pooblaščen sindikalni zaupnik lahko imajo namestnike, ki uživajo obseg in raven delovnopравниh varstev. Smotno je tudi dati status pooblaščenih sindikalnih zaupnikov tistim članom sindikata, ki so člani pogajalskih skupin pri sklepanju kolektivnih pogodb in podobno. Seveda imajo ti člani sindikata zagotovljeno varstvo samo za čas takega svojega delovanja in zaradi tega delodajalec brez soglasja sindikata ne more poseči v njihove pravice iz delovnega razmerja.

Neurejeno pa je varstvo sindikalnih zaupnikov v primeru prenehanja in stečaja organizacije, še zlasti tedaj, ko se obenem ustanovi nova organizacija, ki prevzame le del zaposlenih in z njimi sklene delovno razmerje. V teh primerih niti sindikalni zaupniki niti drugi delavski predstavniki (delegati v organu upravljanja) niso varovani in preidejo v odprto brezposelnost.

Prav tako niso še dovolj varovani sindikalni zaupniki oziroma funkcionarji, ki delujejo zunaj organizacije, v kateri so v delovnem razmerju. V načelu jim zagotavljajo varstvo določbe konvencije MOD št. 135 o varstvu in olajšavah za predstavnike delavcev v podjetju, vendar je glede na sedanje razmere smotno urediti njihovo delovno-pravno imuniteto tudi v zakonodaji ali pa vsaj kolektivnih pogodbah.

Gregor Miklič

Kateri sindikat lahko imenuje sindikalne zaupnike

DE je v več številkih pisal o sporu med vodstvom Opreme Kočevje in sindikatom Neodvisnosti zaradi imenovanja sindikalnih zaupnikov. Predsednik podjetja Božidar Zajc, ki je nasprotoval imenovanju dveh sindikalnih zaupnikov s strani Franceta Tomšiča, je o tej zadevi dobil pisno mnenje Gospodarske zbornice Slovenije in Inštituta za delo pri Pravni fakulteti. Obe mnenji objavljamo skupaj s sestavkom Gregorja Mikliča, člana predsedstva Svoobodnih sindikatov Slovenije. Vsi trije enotno odklanjajo pravico zunanjemu sindikatu do imenovanja zaupnikov

v podjetju, če tam nimajo svojega članstva.

Verjetno je zaradi tega France Tomšič, predsednik sindikata Neodvisnosti, sredi decembra predlagal skupščini republike Slovenije, naj po hitrem postopku dopolni zakon o delovnih razmerjih tako, da bi najbolj reprezentativni sindikati imeli pravico imenovanja sindikalnih zaupnikov prav v vsakem podjetju. Neodvisnost je takšne norme vsiljevala tudi v zakon o reprezentativnosti sindikatov, ki je po razpravi v skupščini vrnjen ministru za delo v dodelavo.

Ni pravne podlage za imenovanje od zunaj

V naši pravni ureditvi, v kateri se je sprejetjem sprememb slovenske ustave in nekaterih pozitivno-pravnih predpisov uveljavil sindikalni pluralizem, ni predvideno posebno upravičenje sindikalnih zvez, da od zunaj posegajo v konkretno podjetje na način, ki bi kakorkoli bremenilo podjetje oziroma delodajalca (drugače npr. v Italiji). Če stiki delavcev podjetja in zunanjih sindikalnih zvez ne posegajo na področje delodajalca, so dopustni in jih podjetje ali delodajalec ne sme ovirati, ker bi sicer kršil načelo prostega sindikalnega organiziranja, ki izhaja iz ratificiranih konvencij MOD. Tako bi zunanja sindikalna zveza lahko aktivno vplivala na to, da se v organizaciji ustanovi sindikalna organizacija, ki bo članica omenjene zveze. Menimo, da ni nikakršne pravne osnove za to, da bi zunanji sindikati lahko v organizacijah s svojimi enostranskimi sklepi imenovali sindikalne predstavnike in jim s tem zagotovili posebne pravice in posebno varstvo. Pravico do sindikalnega predstavnika, ki po zakonu uživa posebno varstvo, lahko ima po našem mnenju sindikat le, če je organiziran v konkretni organizaciji. Po interni in mednarodnopravni ureditvi imajo »pravico organizirati sindikat delavci« torej osebe, zaposlene kot delavci v konkretni organizaciji ali pri konkretnem delodajalcu. Navzven se ti sindikati prosto združujejo in povezujejo, te zveze in združbe pa lahko pridobijo posebne pravice do delodajalske sfere le, če tako določa zakon ali dogovor z delodajalsko sfero.

V nasprotnem primeru bi bil pravni položaj podjetja ali delodajalca v odnosu do teoretično neomejenega števila zunanjih sindikatov in sindikalnih zvez povsem nedoločen. Znotraj podjetja ustanovljena sindikalna organizacija bi morala biti s strani delodajalca po našem mnenju priznana, če bi izpolnjevala minimalne pogoje organiziranosti. To pomeni, da gre za skupino organiziranih delavcev, ki določijo sindikalna pravila in sindikalne organe. Če se sindikalna organizacija obenem vključuje v že obstoječo sindikalno zvezo, ni pravnih ovir, da za svoja

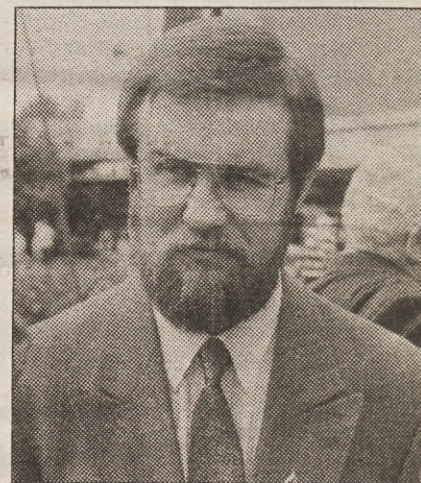
pravila proglasi pravila, sprejeta na ravni zveze.

Kolektivnih in kvantitativnih pravil v zvezi z organizacijami in z notranjo ureditvijo s pravili zakona za zdaj ne določa. Omejeni sindikalni organi po omenjeni zakonski ureditvi niso sindikalni predstavniki. Sindikalni predstavnik ali sindikalni zaupnik je sindikalni organ posebne vrste, prek katerega sindikat kontaktira s podjetjem ali delodajalcem, zato ga je potrebno delno razbremeniti delovnih obveznosti. Zaradi narave dela je v morebitnem konfliktu med podjetjem ali delodajalcem in sindikatom tudi najbolj izpostavljen, zato mu zakon daje posebno varstvo. Oseba, ki ji sindikat, ki ima v podjetju svojo organizacijo, podeli položaj sindikalnega zaupnika, je zavarovana pred tem, da bi bila z odločitvijo pristojnih organov podjetja uvrščena med presežke delavcev (2. ali 3. odst. 5. člena ZDR), torej tudi medčasne presežke. Tej osebi torej tudi ne more biti odrejeno čakanje na delo kot začasnemu presežku.

Glede vprašanja, ali imajo člani kolegijskega organa znotraj podjetja organiziranega sindikata posebno delovno-pravno imuniteto, ter ali je posebno varstvo sindikalnih predstavnikov absolutno ali le relativno, kaže poudariti, da kolegijskega organa sindikata ni mogoče na temelju zakonskih določil izenačevati s sindikalnim predstavnikom, ki ima posebne pravice in posebno varstvo. Seveda pa ni nobene ovire, da se podjetje in sindikat (ali sindikati) ne bi v procesih kolektivnih pogajanj dogovorili, da imajo posebne pravice in posebno varstvo tudi člani kolegijskih organov sindikata ali sindikatov v podjetju. Takšna razširitev posebnih pravic in posebnega varstva je torej mogoča s kolektivno pogodbo dejavnosti ali s kolektivno pogodbo podjetja, ni pa predvidena v zakonu niti v sprejetih splošnih kolektivnih pogodbah.

Glede varstva sindikalnih zaupnikov je formulacija 3. odst. 5. člena ZDR o tem, da jih ni mogoče »zaradi sindikalne dejavnosti brez soglasja sindikata...« na različne na-

Lojze Peterle, predsednik vlade republike Slovenije, je pred božičem obiskal Franca Mihiča iz Opreme Kočevje, ki je gladovno stavkal, ker mu Božidar Zajc ni priznal sindikalnih pravic. Predsednik vlade je verjetno obljubil, da bo ministru storilo vse, da bo zakon o delovnih razmerjih dopolnjen tako, kot je v skupščini zahteval France Tomšič.

čine postavljati v manj ugoden položaj, nekoliko nespretna. Iz formulacije besedila izhaja, kot da je varstvo le relativno, vendar menimo, da je treba ta določila obravnavati kot absolutno varstvo. Zapis, da razporejanje, uvrščanje med presežke, itd. »zaradi sindikalne dejavnosti« sicer ne bi bil potreben, saj se takšna »relativno« omejena prepoved razume sama po sebi. Omenjeni zakonski tekst dobi smisel le, če ga razumemo kot absolutno prepoved, prepoved zato, ker ima oseba položaj sindikalnega poverjenika. Sindikat po določilih omenjenega člena lahko soglaša s tem, da organi podjetja ali delodajalec sprejme odločitve o individualnem pravnem položaju sindikalnega predstavnika, ki zanj niso ugodni.

Položaj sindikalnega zaupnika glede posebnega varstva njegovega OD ali glede ugotavljanja njegove odgovornosti je drugačen. Kljub temu, da zakon pri opredelitvi tega posebnega varstva uporablja isto terminologijo (»zaradi sindikalne dejavnosti«) menimo, da je zagotovitev tega varstva mišljena tako kot je dobesedno zapisana, torej relativno – v povezavi s sindikalnimi aktivnostmi, ne pa v zvezi z delom. Če gre za sindikalne aktivnosti, je prepoved popolna in je ni mogoče odpraviti s soglasjem sindikata. Če pa gre za slabo delo sindikalnega predstavnika na delovnem mestu, je mogoče, da mu organi podjetja v skladu z normativno ureditvijo znižajo plačo ter da ugotavljajo njegovo odgovornost v primeru kršitve delovne obveznosti.

Delavec, ki mu pristojni organ podjetja izda izvršljiv sklep, s katerimi mu odredi čakanje na delo, se mora ravnati po tem sklepu. V nasprotnem primeru lahko stori disciplinsko kršitev, če je takšna kršitev ustrezno normativno urejena. Takšna kršitev mora biti na temelju 54. čl. ZTPDR urejena z ustreznim avtonomno normo in ob upoštevanju izhodišča, da v okviru disciplinskih kršitev spada tudi »neupoštevanje sklepa, sprejetih v organizaciji...« (1. odst. 54. čl. ZTPDR).

mag. Zvone Vodovnik
Inštitut za delo pri Pravni fakulteti

Končana obravnava osnutka poslovnika o delu sveta ZSSS

Soglasje za sprejemanje odločitev

Statut ZSSS, sprejet na 1. konferenci ZSSS, je opredelil zvezo kot organizacijo sindikatov dejavnosti, prek katere ti uveljavljajo skupne interese in dogovorjeni program, kar je pomenilo dokončno slovo od hierarhično postavljene krovne organizacije, saj statut določa le funkcije zveze in odgovornost za njihovo izvajanje.

Takšna opredelitev ZSSS je zahtevala tudi pripravo novega poslovnika o organiziranju in delovanju sveta ZSSS, njegovega predsedstva in delovnih teles. Zato je predsedstvo sveta ZSSS, po predhodni obravnavi delovnega osnutka, oktobra posredovalo sindikatom dejavnosti, območnim organizacijam in članom sveta v obravnavo osnutek poslovnika. Pripombe in predloge je 3. 12. 1991 obravnavala statutarna komisija ZSSS, se do njih opredelila in posredovala predlog predsedstvu sveta ZSSS.

Poslovník določa način dela sveta ZSSS, način dela in delovna področja predsedstva sveta ZSSS ter delovna področja in sestavo delovnih teles sveta ZSSS.

Rezultat obravnave delovnega osnutka in osnutka poslovnika so pripombe in predlogi, ki bodo pripomogli k večji jasnosti in konkretizaciji posameznih določil, ob tem pa mnogi predlogi kažejo tudi to, da vsi subjekti v ZSSS kljub novemu statutu še niso dojelji vseh sprememb v organizaciji. V statutu opredeljene naloge Zveze

zahtevajo tudi odgovornost organov in nosilcev funkcij za njihovo izvajanje, pogoj za to pa so tudi njihove pristojnosti pri oblikovanju, sprejemanju in uveljavljanju odločitev. Pripombe in predlogi k poslovníku pa grede v smeri večje odgovornosti in zmanjševanja pristojnosti, kar z drugimi besedami pomeni, da se za sprejemanje odločitev na organih zveze zahteva soglasje njenih članic, odgovornost za posledice sprejetih odločitev pa naj bi bila izključno stvar nosilcev funkcij na ravni ZSSS.

Po določbah statuta ZSSS je predsednik ZSSS pri določitvi sestave predsedstva, števila njegovih članov in njihovih delovnih področij dobil vlogo mandatarja, saj lahko svet o tem sprejme sklep le na predlog predsednika. To prinaša kolektivno odgovornost predsedstva do sveta ZSSS ter individualno odgovornost članov predsedstva sveta ZSSS do predsednika ZSSS. Na tej osnovi je poslovníku opredeljeno, da svet ob sprejemanju letne ocene dela glasuje o zaupnici predsedniku ZSSS in predsedstvu sveta ZSSS ter da predsednik ZSSS lahko predloži svetu predlog za razrešitev posameznih članov predsedstva.

Člani sveta so po določbah statuta ZSSS člani, ki jih izvolijo sindikati dejavnosti Slovenije, druge interesne oblike sindikalne organiziranosti, območne organizacije ZSSS, predsedniki sindikatov dejavnosti ter predsednik ZSSS in člani predsedstva. Interes

vseh, ki volijo člane sveta ZSSS, je, da izvoljeni člani na sejah zastopajo in predstavljajo njihove interese. Zato poslovník obvezuje člane, da se udeležijo sej sveta ter odgovorno delujejo v njem, prav tako pa svet enkrat letno razpravlja o prisotnosti posameznih članov ter o tem obvešča organizacije, katerih predstavniki so. Statutarna komisija s tem v zvezi ni sprejela predloga, da mora svet obravnavati ali preverjati delovanje posameznih članov, saj je to predvsem interes in obveznost organizacij, ki jih posamezni člani v svetu predstavljajo.

Spremenjene družbenoekonomske in politične razmere prinašajo tudi specifičen položaj članov sindikata na gospodarskem in negospodarskem področju in s tem povezane nekatere njihove različne interese. Zato poslovník, zazda še v variantnem predlogu, določa, da morata v primeru, če se pri sprejemanju odločitev pokažejo različni interesi sindikatov dejavnosti gospodarstva in negospodarstva, svet in predsedstvo te interese tudi ločeno predstavljati.

Posebna pripomba k osnutku poslovnika je težila le k zmanjšanju števila članov sveta, kar naj bi pripomoglo k operativnosti in racionalizaciji stroškov, za sklice sveta.

Svet ZSSS bo predlog poslovnika, ki ga je določilo predsedstvo, obravnaval in sprejemal na seji sveta, januarja 92.

Član predsedstva sveta ZSSS
Milan Utroša

Sami smo krivi, če z nami pometajo

Zakaj čakanje in kimanje

Že res: na poslanskih klopih republiške skupščine se glavni lastninski zakon še medli, a slej ko prej bo zrel za glasovanje in bo povzročil vrsto novih vsebinskih ter organizacijskih sprememb v slovenskem gospodarstvu. Lastninjenje družbene lastnine pa že poteka na podlagi veljavne zakonodaje. Tako iz enovitih podjetij nastaja po več samostojnih podjetij z različnimi nazivi; delniške družbe d.d. ali d.o.o., ki postajajo pravne osebe z direktorjem in upravnimi organi. Čeprav nova podjetja oziroma družbe ostajajo na istem prostoru, so postale samostojne in se kot pravne osebe povezujejo v holdinge, različne poslovne sisteme itd.

In zdaj k ugotovitvi, ki ni v čast sindikatom! Tem statusnim spremembam podjetij organiziranost sindikata ne sledi in ostaja takšna, kot da se ne bi nič zgodilo – čeprav zaposleni podpisujejo pogodbe o svoji zaposlitvi v novih podjetjih, kjer bodo poslej uveljavljali tako svoje delavske kakor tudi sindikalne pravice. Kaj lahko se zato zgodi, da delavci ne bodo imeli organizacijsko pravne podlage ne za uveljavljanje enih ne drugih.

Da se to ne bi zgodilo, velja opozoriti saj na glavna določila statuta sindikatov dejavnosti, ki opredeljujejo mesto in vlogo (terjajo organiziranost) sindikata podjetja. Glasijo se:

– sindikat podjetja je temeljna oblika organiziranosti in delovanja sindikata dejavnosti;

– člani opredelijo organiziranost in delovanje sindikata podjetja svobodno, samostojno, s pravili sindikata podjetja;

– sindikat poslovnega sistema tvorijo sindikati podjetij tistih družbenih podjetij, ki so v sestavi sistema združenega, sestavljenega podjetja ali drugih oblik združevanja podjetij.

Vsa ta določila pomenijo, da statut določa kot temeljno obliko organiziranosti sindikat podjetja. To pa pomeni: ko se enovito podjetje preobrazi v več manjših, samostojnih podjetij, delniških družb d.o.o. kot pravnih oseb, je potrebno takšni organiziranosti prilagoditi tudi sindikat. Še več: nova organiziranost sindikata mora biti opravljena obenem, če že ne prej – da bi lahko sindikat sodeloval pri izbiri delegatov za organe upravljanja (za upravni odbor), kar je njegova dolžnost in pravica po statutu. Statut podjetja v (za zdaj še) družbeni lasti ureja tudi način odločanja delavcev. Statut določa način, kako se uresničujejo posamezne pravice delavcev, npr. iz delovnega razmerja in druge. Statut določa tudi vse pravice in pooblastila, ki jih ima direktor.

Zakaj je pravočasna prilagoditev sindikalne organiziranosti organizacijsko poslovodni tako pomembna, celo nujna?

Odgovor je jasen: sindikat mora sodelovati pri obravnavi osnutka s svojimi pripombami, predlogi, saj gre za temeljni akt podjetja, v katerem so opredeljene tudi pravice delavcev. Sindikat se ne sme odreči svoji pravici, da se o svojih zahtevah, predlogih lahko neposredno pogaja z vodstvom firme ali organom upravljanja. Če pa sindikat ni organiziran kot samostojen subjekt, po-

tem je njegova beseda brez moči v takšnih pogajanjih. In ne nazadnje: kdo naj organizira stavko, če je nujna? Ali bo stavka sploh zakonita ali »divja«? Sindikat kot delavska organizacija si bo organizacijsko nemočen »prisluzil« le očitke, da ni nič naredil za delavce.

Ničkoliko je že takšnih primerov. Ogledmo si enega. Enotno podjetje se je decembra 1990 razdelilo v 4 delniške družbe (d.o.o.), sindikat pa je ostal organiziran po starem (sindikat podjetja). Avgusta 1991 je šla v stečaj ena izmed teh delniških družb; v njej je bil zaposlen tudi predsednik sindikata. Čez dva tedna je šla v stečaj še druga delniška družba. Tako sta ostali še dve delniški družbi kot pravna subjekta, ki še poslujeta. Kako naj v teh dveh d.o.o., ki še obstajata, delavci uveljavljajo svoje pravice – če sindikata podjetja tako rekoč ni več. Ta primer jasno pove, da statusna sprememba podjetja nujno terja tudi spremembo organiziranosti sindikata.

Z novo organiziranostjo si predsednik sindikata in njegov namestnik pridobita status zaupnika in s tem – v skladu z zakonom o delovnih razmerjih in kolektivno pogodbo – imuniteto, ko se zavzemata za dosledno uveljavitev delavske zakonodaje v podjetju ter uveljavljanju drugih pristojnosti sindikata. P. P.

SKEI utrjuje povezave z avstrijskimi in nemškimi sindikati

V zadnjih dneh decembra 1991 se je delegacija SKEI v sestavi Albert Vodovnik, predsednik SKEI, Edo Kavčič in Vlado Rančigaj, podpredsednika SKEI, in Vlado Bizovičar, sekretar SKEI sestala v Celovcu z delegacijo kovinarjev Avstrije, v kateri so bili g. Walter Weigl, generalni sekretar sindikata kovinarjev Avstrije za mednarodne odnose, g. Karl Haas, generalni sekretar sindikata kovinarjev, gredbincev in energije Avstrije, g. Helmuth Kreulitsch, predsednik sindikata kovinarjev, gradbincev in energije Koroške in g. Rudolf Nurnberger, sekretar kovinarjev, gradbincev in energije Koroške. V daljšem (večurnem) pogovoru je sodeloval tudi član predsedstva kovinarjev ZR Nemčije (IGM) iz Frankfurta, g. Siegfried Muller, ki se je pogovorja

udeležil na podlagi informacije, da pride delegacija SKEI v Avstrijo.

Po prehodni predstavitvi SKEI (sistem včlanjevanja, organiziranost po podjetjih, območjih in v republikah, odnosih z drugimi sindikati itd.) in problematiki, s katero se v Sloveniji srečujemo (presežki, brezposelnost, privatizacija, denacionalizacija, izvajanje kolektivne pogodbe, odnos vlade do sindikata, priprave na Zakon o soupravljanju itd.) so sogovorniki takoj izrazili pripravljenost pomagati s svojimi izkušnjami pri reševanju problemov.

Kot najbližji sosedje sproti spremljajo dogajanja v Sloveniji in so izrazili upanje po skorajšnjem priznanju Slovenije kot suverene države.

V Avstriji predstavljajo sindikati ste-

ber družbe in ima oblast tudi temu primeren odnos do sindikata. Predstavniki sindikata so člani parlamenta (tudi predsednik Zveze avstrijskih sindikatov je v parlamentu), ministri posameznih resorjev v vladi so prav tako izkušeni sindikalisti.

Pogajanja o plačah potekajo vsako jesen in so že tradicija. Tudi njihov zakon o »delovnih odnosih« v več členih navaja pravice delavcev do soupravljanja.

Pogovor je tekel tudi o delavcih na začasnem delu v tujini, kar smo povežali z možnostjo zaposlitve npr. brezposelnih delavcev z Jesenic v Avstriji. To je trenutno neuresničljivo, ker je pritok tujih delavcev (nekdanje Vzhodne Nemčije, Rusija in druge države vzhodne Evrope) ogromen. Povežali se bodo s posameznimi podjetji v Avstriji.

Predstavnika IGM iz Frankfurta pa je predvsem zanimalo sodelovanje z drugimi sindikati, vključevanje sindikata v delo parlamenta. Predlagal je naj se sindikati kovinarjev povezujejo direktno s predstavniki delavcev v posameznih podjetjih (npr. Siemens) in s tem najdemo zaveznike v vsej Evropi za svoje delovanje.

Na koncu pogovora je bil sprejet predlog, da se organizira v SIC Radovljica posvet s konkretno temo (reševanje brezposelnosti, izvajanje Kolektivne pogodbe ali podobno – po dogovoru), z udeležbo predstavnikov sindikata kovinarjev Avstrije oziroma Nemčije in predsedniki sindikatov iz večjih podjetij dejavnosti. Kasneje pa se opravi podoben tematski razgovor pri njih (Celovec, Dunaj, Stuttgart ali Frankfurt), predhodno pa se izmenjajo gradiva za obravnavane teme (panožna Kolektivna pogodba, spremljajoči zakoni itd.).

Predstavniki kovinarjev Avstrije in Nemčije so zagotovili tudi vso pomoč in podporo pri včlanitvi SKEI v evropsko (EMF) in mednarodno (IMF) skupnost kovinarjev, s tem da se bo zbrana (minimalna) članarina uporabljala za izobraževanje sindikalnih kadrov.

Sekretar sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije: Vladimir Bižovičar

Zavarovani samo za sindikalno delo

V zvezi s položajem sindikalnega zaupnika vam posredujemo mnenje:

1. Menimo, da je pogoj za imenovanje sindikalnega zaupnika obstoj sindikata v podjetju. Sindikat se mora v podjetju konstituirati, sindikalni zaupnik pa lahko dela od dneva konstituiranja sindikata v podjetju, če je seveda bil že na ustanovnem zboru imenovan za zaupnika.

2. Delovnoppravna imuniteta velja tudi začasne presežke delavcev, saj to izhaja iz splošne določbe 2. alineje 3. odstavka 5. člena Zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 14/90). Ker posamezne kolektivne pogodbe nimajo posebnih določb o delovnoppravni imuniteti, to navedenega dejstva ne spremeni, saj se zakon uporablja neposredno. Ni pa nujno, da imajo vsi člani IO sindikata delovnoppravno imuniteto, saj je ne pridobijo po funkciji, marveč z imenovanjem za sindikalne zaupnike.

3. Delovnoppravna imuniteta je vezana na sindikalno aktivnost in delavca varuje le pred kaznimi ali kakršnim koli poslabšanjem njegovega položaja zaradi sindikalnega dela. Iz 3. odstavka 5. člena ZDR jasno izhaja, da sindikalnega zaupnika ni mogoče uvrstiti med presežke delavcev zaradi sindikalne aktivnosti, kar pomeni, da ga je mogoče uvrstiti med presežke iz vseh drugih,

z zakonom predvidenih vzrokov. Na tej ideji temelji tudi konvencija MOD št. 135 o varstvu in olajšavah za predstavnike delavcev v podjetju, ki govori o varstvu pred odpuščanjem zaradi njihovega statusa ali aktivnosti kot zaradi udeležbe v sindikalnih aktivnostih, če ravna v skladu z veljavnimi zakoni, kolektivnimi pogodbami ali drugimi skupno dogovorjenimi sporazumi. Kot je razvidno torej t.i. delovnoppravna imuniteta ni absolutna in bi bilo potrebno v sporu dokazovati, da je (oziroma da ni) uvrstitev med presežke posledica sindikalne aktivnosti oziroma »kazen« za sindikalno delo.

4. Zoper delavca, ki je opredeljen kot začasni presežek, pa še vedno hodi v podjetje, je mogoče disciplinsko ukrepati, če s svojo prisotnostjo stori disciplinsko kršitev, določeno z zakonom, kolektivno pogodbo ali splošnim aktom.

5. Od sindikata ni mogoče zahtevati, naj vzame imuniteto svojemu zaupniku, v konkretnih postopkih pa je seveda mogoče dokazovati, da ne gre za ravnanje, pred katerimi delavca varuje imuniteta.

Peter Pregl, dipl. iur., samostojni svetovalec mag. Drago Mežnar, sekretar GZS

Nereden dotok članarine ogroža socialno pomoč Tudi solidarnost usiha

Po odpravi občinskih sindikalnih svetov, to je po njihovi vključitvi v območno organizacijo sindikatov Ljubljane in okolice, solidarnostna pomoč za tiste člane sindikata, ki so je najbolj potrebni, ni usahnila. Toda takšnih je vsak dan več, medtem ko sindikalna članarina, ki je edini vir za izplačila takšnih pomoči, na zbirni žiro račun območnega sveta ne priteka iz vseh podjetij, to pa zmanjšuje tudi sredstva solidarnosti. Območni svet sindikata je doslej lahko dodelil enkratno finančno pomoč le 100 delavcem, članom svobodnih sindikatov, v skupnem znesku 384.880 tolarjev.

Za pomoč delavcem ob poplavi v Zgornji Savinjski dolini je namenil 10.000, za pomoč delavcem na Hrvaškem 50.000, sindikatu Rašice pa za odpravo posledic neurja 30.000 tolarjev.

Da bi lahko čimprej pomagali socialno najbolj ogroženim članom, je območni svet vse predsednike sindikatov, ki mu ne nakazujejo članarine, pozval, naj to storijo takoj ali ob naslednjem izplačilu OD. P. P.

Izkaznice za zaupnike

Na območnem odboru SKEI za Ljubljano – okolico so bile poleg gospodarskega položaja v podjetjih in socialnega položaja delavcev v njih obravnavane teze za Zakon o soupravljanju delavcev. Poudarjeno je bilo, da gre za pomembno civilizacijsko vrednoto, ki jo pozna razviti svet že vrsto let. Delu samem daje Evropa večji poudarek kot v zadnjem času pri nas.

V zakonu je potrebno razdelati upravljalško udeležbo delavcev kot pravico na podlagi dela in s strani sindikatov predlagati podlage za celovito sistemsko zakonodajo na področju celotnega upravljanja v podjetju, kot je to značilno za razvite države.

V tezah so ekonomske in socialne pravice

slabo opredeljene.

Pravica do stavke mora biti bolje opredeljena, ne le v enem stavku v poglavju o gospodarstvu.

Tudi delovanje sindikalne organizacije mora biti poudarjeno v Zakonu. Sindikat si mora pridobiti svojo vlogo kot enakovredni član Sveta delavcev (pariteta). Pri tem pa je potrebno jasno razmejiti naloge Sveta delavcev in sindikata.

Predsednikom sindikata podjetij so bile razdeljene tudi izkaznice za sindikalne zaupnike, ki so jih dobili na podlagi sklepa RO SKEI, da se morajo tudi predsedniki sindikata podjetij jasno identificirati v svojem delovnem okolju.

Na zadnji seji Izvršnega odbora SKEI je bil sprejet sklep, da se nakaže finančno pomoč ogroženim delavcem v tehle podjetjih:

- BIRÓSTROJ MARIBOR	26.000,00 SLT
- KAROSERIST MARIBOR	60.000,00 SLT
- RUDNIK MEŽICA	40.000,00 SLT

JOČI, LJUBLJENA DEŽELA!

Ne morem več. Iz dneva v dan poslušam izpovedi ljudi, ki so se tako ali drugače znašli v stiski. Izgubili so delo, nimajo denarja za preživetje, računani za elektriko prese-gajo vse njihove možnosti, mraz pritiska.

Piše: Marija Eraković

Obup veje iz njihovih besed, žalost je v njihovih očeh. Te dni je neka ženska, ki je prišla prosit za pomoč, v obupu sklenila roke v prošnjo: »Gospa, pomagajte mi. Bog vam daj zdravje in srečo.« Doma ima tri mladoletne otroke, nezaposlenega moža, ostarelo mater. Za vožnjo iz oddaljenega kraja pa porabi pol ubožne plače.

Tudi stanovanjske stiske so velike. Štiričlanska družina z dvema prizadetima otrokoma se stiska v 28 m² veliki garsonjeri, dva ostarela upokojenca sta pred deložacijo. Solze, prošnje.

O vsakem bi lahko napisala zgodbo. Pa kaj. Nekaj več hočem narediti zanje. Pripovedujem o njihovih stiskah, da bi spoznanja segla v nas.

Nekega dne mi pravi novinarka, da ji ljudje, ki berejo njene članke o revščini v našem mestu, pravijo, da pretirava, da vendarle ni tako hudo, da so to le posamezni primeri.

Prepričana sem, da ti ljudje nimajo prav. Žal je tako, da se mi vsi družimo z ljudmi enakega ali podobnega statusa, interesov, gmojnega stanja. Ljudi, ki živijo na robu preživetja ali že globoko pod njimi, ne poznamo, ne zahajajo v našo družbo. To pa ne

pomeni, da jih ni. Ne zatiskajmo si oči pred naraščajočo revščino, bedo. Takšnih ljudi, takšnih družin je vse več. Ste sposobni pomisliti na ljudi, ki bodo prezebali v mrazu, brez elektrike, na ljudi, ki ne bodo imeli niti krompirjeve juhe na krožniku, na otroke, ki jih ob praznikih ne bodo čakala darila, na stare, osamele, bolne, ubožne.

Zelo me moti tudi govorjenje o trgu delovne sile, ko pa vemo, da je nesorazmeren, delavec brez dela je ogromno, dela zanje pa ni.

Vlada gradi socialno politiko na tem, da si mora vsakdo pomagati sam. Lepo in prav. Toda država mora zagotoviti okoliščine, da si bodo ljudje lahko sami pomagali.

Bojim se, da se bo v letu, v katerega vstopamo, nadaljevala depresija, da se bo povečalo število brezposelnih, da se bodo stiske večale, poglobljali se bo že globok prepad med zelo bogatimi in zelo revnimi ljudmi.

Kako misli vlada blažiti te razlike, pomagati ljudem? Stiskaška podzavljena socialne politike in ideološko – strankarsko obravnava dobrodelnost ni prava rešitev.

Ta prehod v poindustrijsko, v svet odprto družbo blaginje, je treba preživeti!

Če bo naša pot v Evropo vodila čez trupla ljudi, ki jih življenje v tej državi uničuje, potem ne pojdem z vami.

Brezdušniki, kar hitite v še bolj brezdušni sistem.

Ostala bom tukaj in jokala za vse te ljudi. Pripovedovala bom njihove zgodbe, vila bom roke nad njihovo usodo, njihove tožbe naj sežejo do neba, do boga.

V ljudeh in državi je pač malo človeškega. Zato ob vseh dobrotah in dobro pogrnjenih mizah zaželimo ob novem letu srečo tudi tem ljudem.

Sicer ostane samo še moj vzklík – joči, ljubljena dežela.

ČRNI OBETI ZA LETO 1992

V razvojnem programu, ki ga je pripravila vlada in naj bi pomenil osnovo za naše življenje in razvoj v letu 1992, je o socialni politiki zapisano tole: »Socialna politika bo v letu 1992 temeljila na osrednjih točkah socialnega programa, sprejetega v začetku leta 1991. V zaostrenih gospodarskih razmerah bo država s socialno politiko usklajevala tiste instrumente, ki so v njeni domeni in skrbela za ublažitev tistih vplivov, ki bi zmanjševali socialno varnost prebivalcev in socialno znosnost ukrepov.«

Ta dva stavka, učeno povedano nič, dobila smisel šele, ko polistamo po spominu do omenjenega socialnega programa in ko pazljivo proučimo druge napovedi tega tako imenovanega »razvojnega programa.« (Upam, da mi »tako imenovani« ne bo štetjo za zlo, toda v resnici dokument predstavlja sliko, ki jo tudi pri najboljši volji ne bi mogli označiti z »razvojem.«)

Varovalka za najrevnejše

Socialni program z začetka leta 1991 je dokument, katerega vrednost je v tem, da je vlada, potem ko ga je požegnal parlament, dobila proste roke za pravo restriktivne socialne zakonodaje. Kaj to pomeni, postaja jasno zdaj, ko se sprejemajo novi zakoni s področja zdravstva, invalidsko-pokojninskega zavarovanja in socialnega varstva. Zdravstvene storitve bodo tako ali drugače bolj pritisnile na naše žepce; tisti, ki imajo globlje, si bodo sicer, vsaj čez čas, lahko kupili tudi večjo kakovost, drugi pa bodo prav gotovo morali premisliti, ali si določeno storitev lahko privoščijo.

V zdravstveni zakon je sicer vgrajena varovalka za najrevnejše, vendar je po drugi strani tudi res, da zakoni priznavajo tako nizek prag »gmojne ogroženosti«, da večina ljudi, ki sicer zelo težko živijo, spada v kategorijo, ki je ocenjena kot zmožna prispevka. Zaostrili se bodo pogoji za upokojevanje, posebno za predčasno upokojevanje, kar bo prizadelo predvsem delavce, ki so jih v podjetjih določili za odvečne, spriči starosti pa jim je bila doslej predčasna upokojevanje poleg brezposelnosti edina izbira. No, ljudski glas ve povedati – in običajno se le izkaže, da je tam, kjer je dim, tudi ogenj – da se zaostrujejo tudi pogoji za invalidsko upokojevanje in to brez sprememb zakona, enostavno z neživljenjskimi kriteriji invalidskih komisij. V socialnem varstvu, kjer že tako ali tako ni kaj vzeti, se bodo še nekoliko znižale višine pomoči. Pač pa vlada z zakonom obljublja vsaj nekoliko večjo podporo družinam z otroki: materinski dodatek za nezaposlene porodnice in otroški dodatek za vse otroke.

Ne v socialnem programu ne v razvojnem programu za leto 1992 pa vlada ne napoveduje, da bi poskušala blažiti stiske tistih, ki ne spadajo v nobeno izmed »varovanih skupin«; vse več je dolgotrajno brezposelnih ljudi; ki nimajo pravic do nikakršnih nadomestil ali pomoči, zaradi vse večje brezposelno-

sti pa tudi ni možnosti za skorajšnjo zaposlitev, razen morda za začasna in priložnostna dela – ki se, mimogrede povedano, ponekod že spreminjajo v zelo črne oblike izkoriščanja. Vse kaže, da bodo prepuščeni lastni iznajdljivosti, družinski in sorodniški solidarnosti in dobrodelnosti, kar k »socialni državi«, za kar se Slovenija pravkar proglašala, ne spada najboljše. Dokaj zgovoren je podatek, da v zadnjem času v trgovinah kradejo kruh.

Tržno-socialna država

Da bi razumeli drugi stavek o socialni politiki iz razvojnega programa moramo polistati nazaj do poglavja »Institucionalizacija tržno-socialne države«. Tu bi najprej rekla, da se pojem »tržno-socialna« v naši politiki nekoliko nemarno uporablja. Skovanka, ki je zelo pri srcu nemškemu kanclerju Kohlu, ne označuje posebnih odnosov med »ključnimi institucionalnimi dejavniki, t.j. lastniki, delavci in državo«, kot sugerira to poglavje; pomeni, da je tržno gospodarstvo prepleteno z bogato socialno politiko, ki tudi ljudem s socialnega roba omogoča ne le preživetje, ampak kolikor toliko spodobno živeti. Poleg tega pa zaradi zapletov z lastniško zakonodajo tip tržnega gospodarstva še ni izdelan niti določen, od njega pa je precej odvisna podoba družbe. Mnogi naši politiki, kadar govorijo o preobrazbi gospodarstva, navajajo ameriške zglede; Američani pa svojega sistema nikoli ne bi označili za »tržno-socialnega«.

Iz nadaljevanja je videti, da ima naša vlada pod tem pojmom v mislih predvsem postavitev nekakšnega socialnega partnerstva. To naj bi bil sporazum, ki bi, rečeno na kratko, nadomestil zakone ali odloke o zamrzovanju plač, saj naj bi bila njegova poglavitna vsebina doseganje zaostajanja rasti plač za rastjo cen življenjskih potrebščin. Kako je mogoče zahtevati takšen sporazum v razmerah, ko že povprečna družina z dvema zaposlenima porabi tritret dohodkov za hrano in ko so si po drugi strani nekateri proizvajalci življenjsko pomembnih potrebščin in storitev (npr. proizvajalci mleka ali elektrike itd.) že vnaprej zagotovili sprotno izračunavanje »proizvodnih stroškov«, je posebno vprašanje.

Ni še tako daleč nazaj, ko smo z navdušenjem govorili o »Evropi 92« in ugibali, kako bi morda le prišli tja. Nekaj je zdaj gotovo: v realnem letu 1992 bomo zelo, zelo daleč.

Marija Cigale

DVE VIZIJI SINDIKATA V UKC

Delavci zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije so se oktobra odločili za stavko, ki se je raztezala kar na deset dni. Zdaj pa se med njimi širijo govorice, da s stavko niso nič dosegli. Odgovor smo poiskali pri predsedniku sindikata Univerzitetnega kliničnega centra mag. dr. Matjažu Vrtovcu, saj je tudi sindikat tega zavoda aktivno sodeloval v stavki.

»S to trditvijo se ne morem povsem strinjati, kajti s stavko smo dosegli podpis kolektivne pogodbe, o kateri se ministrstvo za zdravstvo več kot leto dni ni hotelo resno pogovarjati. Ta pogodba dopolnjuje zakon o delovnih razmerjih.«

Sindikata Univerzitetnega kliničnega centra deluje v okviru sindikata delavcev zdravstva in socialnega skrbstva. Kakšna bo prihodnost sindikata UKC?

»Med delavci v Univerzitetnem kliničnem centru si trenutno stojita nasproti dve viziji: sindikalno organiziranje po pokleih ali ohranitev sindikalne organizacije zavoda. Zagovarjam organiziranost po zavodih, ker mislim, da bo sindikat UKC le tako lahko uspešno deloval. To je izredno pomembno za praktično uveljavitev dogovorov na republiški ravni. V zdravstvu namreč delajo ljudje različnih poklicev in teh je predvsem v Univerzitetnem kliničnem centru preveč, tako da ne bi bilo pametno organizacije razbijati na poklicne sindikate. S tem bi dosegli le nereprezentativnost sindikatov, jim odvzeli možnost soupravljanja in prepustili vse odločitve posamezniku – direktorju.«

Kaj je zdaj najaktualnejše?

»Gre za uveljavitev kolektivne pogodbe. Večina delavcev ne soglaša z njenim tarifnim delom, ki ga je v resnici sprejela vlada kot odlok in zanj sindikat ni kriv, kar bi mu nekateri radi pripisali.

Tarifni del kolektivne pogodbe ima preveč pomanjkljivosti, da bi ga lahko v celoti uveljavili. Glavni razlog je nezadostno financiranje zdravstvenih zavodov, ki ne morejo svojim delavcem izplačati dohodka po pogodbi, drugi razlog so občasna neprimerna razmerja med posameznimi poklici. Univerzitetni klinični center nima le zdravnika in medicinske sestre,

delo in vrhunske storitve tudi druge strokovnjake. S sedanjim tarifnim delom kolektivne pogodbe pa se ti počutijo močno prikrajšani. Ker izvedence potrebujemo, upamo, da bo naslednji dogovor med ministrstvom in sindikati – pametnejši. Upoštevat pa bi moral tudi realne možnosti v Sloveniji. Kolektivna pogodba ne sme biti le kos papirja, ki se ga ne bi držalo niti ministrstvo (finanser) niti uprave posameznih zavodov, kar se na žalost marsikje dogaja.«

Kako kaže za delo sindikalistov v Univerzitetnem kliničnem centru?

»V Univerzitetnem kliničnem centru amaterji nismo kos vsem nakopičenim problemom, saj jih ne zmoremo niti časovno niti strokovno. Ob rednem delu preprosto nimamo časa, da bi lahko kaj več storili za svoje delavce. Kolektivna pogodba ne zagotavlja financiranja profesionalnega sindikalista, ki ga v UKC nujno potrebujemo. Zanj nista zainteresirana niti zavod (uprava) niti republiški vrh sindikata zdravstva in socialnega skrbstva. Poklicno sindikalno delo v zavodih bi pomenilo

Dr. Matjaž Vrtovec

manj članarine za republiški sindikat. Upamo sicer, da se bomo z republiškim odborom sindikata delavcev zdravstva in socialnega skrbstva sporazumeli in profesionalizirali sindikalno delo v zavodu. Za ponazoritev, kako nujna je zaposlitev sindikalista v UKC, naj navedem le nekaj dejstev: trenutno je treba rešiti 300 prošenj za posojila oziroma drugo pomoč, pritožbe, ki prihajajo v zvezi z odkupom stanovanj, pritožbe v zvezi z visokimi stanarinami in še bi lahko našteval.

Pred nami pa so verjetno še težji časi. Prisljeni bomo organizirano in z vsemi sredstvi pritisniti na delodajalca, da bo upošteval zakonske akte in pravice zaposlenih.«

Smilja Juras

KLOBČIČ V OPREMI SE VZTRAJNO ZAPLETA

Potem ko je šef KNSS France Tomšič razmeroma pozno spoznal, da je kočevska Oprema le pretrd oreh za njegove osvajalno-revolucionarne pohode in s temi popotovanji vsaj začasno prenehal, se je zgodilo približno tisto, kar smo že napovedali. Delavce (posebej gladovno stavkajoča) in direktorja podjetja Oprema je potisnil v očitno nerešljiv konflikt, iz katerega ni videti skorajšnjega in pametnega izhoda.

Poglejmo konkretne rezultate Tomšičevega bivanja v Kočevju. Glede tega je potrebno najprej omeniti velik uspeh, ki se kaže v novoustanovljeni sindikalni organizaciji KNSS z več kot 100 člani v podjetju, v katerem je zaposlenih približno 230 delavcev. To pa je bolj ali manj tudi vse in za Tomšiča očitno najbolj pomembno. Vsi drugi podatki govore v škodo delavcev in še zlasti podjetja Oprema, ki zdaj trpi motnje v poslovanju (oteženo bančno servisiranje, preverjanje bonitete podjetja s strani poslovnih partnerjev, težje sklepanje poslov itd.) in ki jih pred Tomšičevim prihodom v Opremo ni bilo. Napovedana tožba Opreme proti KNSS in zahtevek odškodnine torej kar ima nekaj realne podlage.

Pred Tomšičem v Opremi ni bilo nič drugega kot direktorjeva odločba za Vesno Brelih o začasnem čakanju na delo doma. Po njegovem prihodu sta bili gladovni stavki, velik medijski direndaj in zdaj... No, zdaj so stvari do konca zaostrene. Vesna Brelih ni več zgolj na čakanju na delo doma, temveč je direktor podjetja Božidar Zajc zoper njo disciplinski komisiji podal zahtevo za začetek disciplinskega postopka in jo utemeljil z naslednjima razlogoma. Vesna Brelih naj bi huje kršila pravilnik o delovnih razmerjih in odgovornosti za delovne obveznosti:

s tem, ko je v telefonskem razgovoru dne 3. 12. 1991 od-

pravila sodelavko Zalko Kure z besedami: »Pejt v pičko materino, kaj sploh hodiš po svetu, če nič ne veš«, storila hujšo kršitev delovne obveznosti iz 9. točke 45. člena citiranega pravilnika podjetja, to je »žalitve, grobo ali nevljudno obnašanje do sodelavcev«.

– s tem, ko je dne 14. 12. 1991 v sobotni prilogi Dela objavila izjavo za javnost, v ka-

Kdo bo kriv, če bodo jutri vsi čakali na delo doma?

Podpora Zajcu

V zadnjih dneh sta podjetje Oprema in njen predsednik g. Božidar Zajc najaktualnejša tema ne samo v Kočevju, temveč tudi v raznih občilih. Sliši se več variant o tem, da je potrebno g. Zajca nagnati iz Kočevja pa tudi, da mu nekateri dajejo podporo. Med slednjimi smo tudi delavci Opreme, podpisani na tem dopisu.

Podpiramo pa ga, ker:

- je g. Zajc prišel v podjetje takrat, ko je bilo popolnoma na dnu in ko so vsi mislili, da mu ni več pomoči;
- je ne samo rešil podjetje pred stečajem, temveč tudi uspešno zaključil veliko investicijo;
- v času prisilnega upravljanja ni bil niti en sam delavec določen za tehnološki presežek,
- imamo ugodne razmere za delo,
- imamo redne in ne samo dobre, temveč najvišje plače v kočevski občini;

V zvezi s sporom, ki je nastal v našem podjetju, zoper zagovarjamo g. Zajca, kajti če gospa Brelih in g. Mihič mislita, da sta osebno prizadeta ali je prizadet sindikat Neodvisnosti, za to obstajajo pravne poti in naj jih uporabita, ne pa da poskušata z gladovno stavko izsiljevati predsednika podjetja k nekakšnemu izvrševanju in podpisovanju njihovih zahtev.

Podpisani delavci zahtevamo, da sindikat Neodvisnosti deluje v okviru svojih pooblastil in ne naseda predsedniku

sindikata Neodvisnosti Slovenije g. Tomšiču, ki je v zadevi izpadel kot izvrsten režiser in pred strankarskimi boji pridno nabiral točke (glasove).

Gospa Brelih in g. Mihič naj nehata izsiljevati prek TV in časopisov, kajti s tem delata lastnemu podjetju in vsem 230 zaposlenim veliko gospodarsko škodo. Tudi razni lističi v zvezi z blatenjem vodstva Opreme, ki jih obešajo po oglasnih deskah in jih nekateri navneži nosijo iz podjetja, naj nehajo krožiti, kajti tudi to škodi ugledu podjetja, ki ga je zelo težko ustvariti.

Gospodu zajcu se tudi očita, da v času gladovne stavke »večkrat sploh ni bil v podjetju«. Jasno, g. Zajc ni v podjetju samo zato, da bo skrbel za dva delavca, ki sta se »sama« odločila za to dejanje, ampak je moral in še mora skrbeti, da ne bo prizadetih vseh 230 zaposlenih, in je sklepal nove posle. Če pa si je vzel en dan za privatne zadeve, tudi ni nič narobe, saj sta si g. Mihič in ga. Brelihova vzela v ta namen kar osem dni.

Sindikatu Neodvisnost želimo, da bi imel čimveč članov, ki naj resnično pomagajo delavcem in tudi sebi, vendar naj se zavedajo, da z blatenjem vodstva podjetja delajo gospodarsko škodo in ogrožajo tudi svoje plače.

Vsi podpisani želimo, da bi g. Božidar Zajc še dolgo vodil podjetje Oprema, tako kot ga vodi sedaj in mu bomo pri tem tudi pomagali, kajti za težke čase, ki so pred nami, in trdo delo, ki bo v zvezi s tem obvezno, je potrebna tudi trda roka, to g. Zajc zna, takrat ko je to potrebno, zelo dobro uporabiti.

Sledi kakih 120 podpisov delavcev Opreme

vilnika »neprimerno vedenje do poslovnih partnerjev ali do sodelavcev, med delovnim časom kot tudi izven delovnega časa in izven prostorov podjetja, ki škoduje poslovnemu ugledu podjetja« in iz 16. točke 46. člena citiranega pravilnika »dajanje izjav med delovnim časom kot tudi izven delovnega časa in izven prostorov podjetja, ki škoduje poslovnemu ugledu podjetja ali ki izrazito negativno vplivajo na vzdušje med sodelavci«.

Franc Mihič pred Tomšičevo različico organiziranja sindikatov v Opremi ni imel nobene odločbe, je skratka normalno delal in prejemal normalno (relativno dobro) plačo. Potem je gladovno stavkal, za kar je zdaj od direktorja podjetja prejel sklep o prenehanju delovnega razmerja zaradi »nepravilne odsotnosti z dela zaporedoma šest dni«. Zajc se je pri tej odločbi oprl na zakon in na pravilnik o delovnih razmerjih in odgovornosti za delovne obveznosti, ugotovil, da je bil delavec nesporno odsoten z dela in da gladovne stavke pač ni mogoče šteti za prisotnost na delu. Pripomniti velja, da Franc Mihič zdaj normalno opravlja svoje delo.

Zoper ta sklep se je v imenu KNSS pritožila Irena Virant, njena pravna svetovalka in pritožbo utemeljila z dejstvom, da je Franc Mihič »res gladovno stavkal, to pa iz upravičenega razloga, saj je bila njemu in sodelavki Vesni Brelih onemogočena sindikalna dejavnost«.

Vozel se torej vztrajno zapleta in sam bog ve, kako se bo razpletel. Odgovor na to vprašanje smo poskušali dobiti pri družbeni pravobranilki samoupravljanja Slovenije Anici Popovič, ki se je analize dogodkov v kočevski Opremi polotila po nalogu predsednika republike Milana Kučana, vendar smo bili očitno še prezgodnji. Pravobranilka je šele te dni dobila vse potrebne listine in kaj več nam bo lahko povedala šele prihodnji teden.

Ivo Kuljaj

Priročnik za sindikalne zaupnike, strokovne službe podjetij in posameznike

(1) Več avtorjev: **KAKO UVELJAVITI SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO V PRAKSI**
Navodila – Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo
Cena 270,00 SLT

(2) Janez Kopač: **DAVKI PO NOVEM**
Nove neposredne dajatve in socialni prispevki in nove dajatve ter sprejete novosti in predlogi za spremembo decembrskega davčnega svežnja
Cena 150,00 SLT

(3) Več avtorjev: **MOJE PRAVICE NA DELOVNEM MESTU**
Delovno razmerje – Prenehanje potreb po delavcih – Posebno varstvo žensk, mater, delavcev z družinskimi obveznostmi, mladine, invalidov in starejših delavcev – Varstvo pravic delavcev – Varstvo pri delu – Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, za primer brezposelnosti, zdravstveno, socialno varstvo – Seznam služb sindikalne pravne pomoči
Cena 145,00 SLT

(4) Mira Becele: **STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVEM**
Priročnik za lastnike stanovanj in za tiste, ki bi to radi postali... Stanovanjski zakon s komentarjem in primeri praktične uporabe določil stanovanjskega zakona
Cena 230,00 SLT

(5) Več avtorjev: **KAKO POSTATI PODJETNIK – KAKO USPEŠNO POSLOVATI**
Iz zbirke ABC PODJETNIŠTVA
Cena 300,00 SLT

(6) **ROKOVNIK – PRIROČNIK 92**
Vsebina: koledarski vložek – zapisniški vložek – priročnik za sindikalne zaupnike
Cena 480,00 SLT

(7) Gregor Miklič: **NOVA DELOVNA ZAKONODAJA**
Prečiščeno besedilo Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti s komentarjem
Cena 270,00 SLT

(8) Aleksej Cvetko: **ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU Z OBRAZLOŽITVIJO**
zakaj so bile potrebne spremembe v pokojninski in invalidski zakonodaji – spremembe pogojev za upokojevanje – nova definicija invalidnosti in kaj to pomeni – nov sistem odmere nadomestil plač invalidom II. in III. kategorije invalidnosti – spremenjeni postopki za uveljavljanje in varstvo pravic, revizija, sodno varstvo – organizacijske spremembe – kako s pridobljenimi pravicami
Prednaročniška cena je 430,00 SLT.

Knjige lahko naročite pri:

ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4
ali po telefonu št. 321-255, 110-033

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o)
izvod(ov) knjige (1) KAKO UVELJAVITI SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO
izvod(ov) knjige (2) DAVKI PO NOVEM
izvod(ov) knjige (3) MOJE PRAVICE NA DELOVNEM MESTU
izvod(ov) knjige (4) STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVEM
izvod(ov) knjige (5) KAKO POSTATI PODJETNIK
izvod(ov) priročnika (6) ROKOVNIK-PRIROČNIK 92
izvod(ov) knjige (7) NOVA DELOVNA ZAKONODAJA
izvod(ov) priročnik (8) ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU Z OBRAZLOŽITVIJO

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

1. Naročeno bomo plačali v 15 dneh po prejemu knjig
2. Naročeno mi(nam) pošljite po povzetju

Individualnim kupcem in knjige, naročene po telefonu, pošiljamo po povzetju.

Žig

Podpis naročnika:

Vse je prav

»Kako se imaš?« vprašam znanca, ki ga že nekaj mesecev nisem videl.

»Dobro« pravi in srkne kavo iz skodelice.

»Takah je pa malo,« odvrnem in naročim pivo.

»A Union?« zmoti Štefka.

»Tega, tega.«

»To se pravi,« se spet obrnem k zancu in nadaljujem, »te pri nas nič ne moti in je torej vse v redu.«

»Mene osebno nič ne moti in mi je zatorej vse prav.«

»Aha, aha! Nič te ne moti, recimo, če oblast prek medijev do nezavesti posiljuje s svojimi vizionarskimi opcijami, hkrati pa pozablja na osnovne probleme svojih volilcev. Pravi ti je, če izvoljene stranke vse po vrsti ukrepajo v izrazitem nasprotju s svojo proklamirano in voljo volilcev. Ali najbolj banalen primer, če gospoda za svoje potrebe ob sestradanem narodu kupuje najluksuznejše avtomobile. Mimogrede, se kdaj vprašaš, kje so tiste predvolilne obljube o enakih možnostih za vse? In, ali nič ne bereš, kako ljudje živijo? Zlasti brezposelni, delavci, šolniki, kulturniki in drugi. Saj skoraj ni sloja, ki ne

bi tolkel revščine. Razen, seveda, politikov in takoimenovanega menagementa, ki pa so pravzaprav poglavitni krivec za popolno razsulo. Z redkimi izjemami, ki pa v množici nič ne pomenijo. Gledano iz prakse ali iz zgodovinskega vidika...«

»Nisem rekel, da se z vsem tem strinjam,« mi je padel v besedo, »a človek nič ne more.«

»Pa vendar dobro živiš,« ne odneham.

»To pa,« prizna.

»Kruh imaš?« drezam.

»Imam.«

»Za obleči tudi?«

»Tudi obleči tudi?«

»Tudi.«

»Ali kaj prihraniš?« še naprej zaslišujem.

»Prihranim.«

»No,« udarim, »potem si vsaj direktor, če že ne politik?«

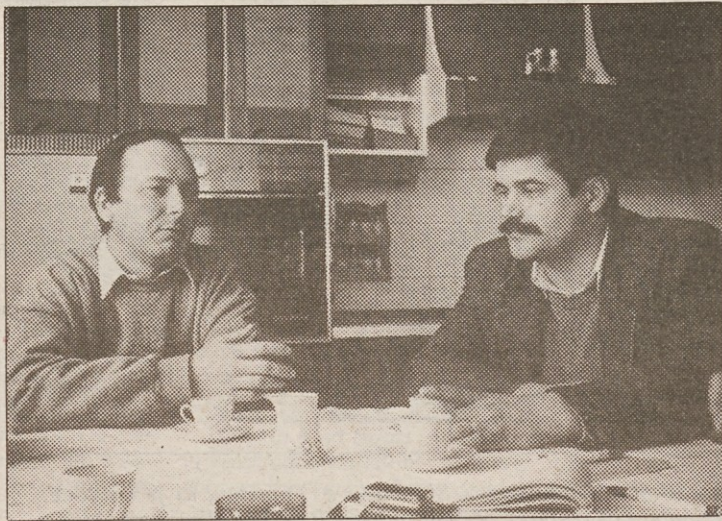
»Ne eno, ne drugo.«

»Kje, zaboga, pa potem delaš?«

»V Avstriji.«

Vzame mi sapo: »Štefka, še en šnops, prosim!«

Mirč

Mene osebno nič ne moti

NAJ VAM NE BO NERODNO!

Ali ste to vi?

Ne, dragi bralci in sodelavci, našega natečaja za zgodbe, ki jih piše življenje, še ne zaključujemo. Pa vendar se bliža čas, ko bomo znova preverili naše sodelovanje, skupaj s strokovnjaki ocenili kakovost in izpovedno vrednost prispevkov, ki smo jih v zadnjih mesecih objavljali, ter seveda podelili obljubljeni nagrade.

Priznati moramo, da nas je odziv na razpis presenetil. Kar zasuli ste nas s svojimi zgodbami in zlasti tisti, ki ste jih poslali več, boste morali malo počakati, da bodo vse prišle na vrsto. Seveda pa nekatere zgodbe ne ustrezajo kriterijem za objavo, kar pa ne bi smelo pomeniti, da avtorji ne bi še poskušali.

Ob zgodbah nam večkrat sporočate tudi svoja mnenja o rubriki, tudi o časopisu DE, ki se vam je očitno priljubil, tudi kakšna kritika je zraven. Vse, kar napišete, skrbno preberemo in poskušamo upoštevati.

»Želim vam veliko uspeha v nadaljnjem delu, ker je nam, umetniškim dušam, ta rubrika v veliko veselje,« nam je napisala sodelavka Lili. V dobrih željah se ji pridružujemo in si želimo, da bi z vašimi prispevki rubrika še dolgo opravljala svoje poslanstvo, saj je vaša.

Pa ne pozabite, največ šestdeset vrst, čim bolj povezano s konkretnim življenjem, ki ga živimo; še zlasti se ne branimo humoresk in satir, lahko pa nam priložite tudi likovno opremo ali karikature za svoj prispevek.

Čim več navdih
Uredništvo

Ne joči Peter – le preberi!

Pismo prijatelju

Gremo v novo leto 1848. Moram ti povedati, da je danes slovenščina vsakdanja hrana. Kamorkoli grem, kamorkoli se pride, povsod se menijo, kaj zamišljajo naše stranke. To naše praščenje je bilo hrupno in radostno.

Z mene je padel jarem tlake in desetine. Nove svobode sem se veselil prav po otročje, kajti takrat še nihče ni mislil, da je treba plačati, tisto vražje odškodovanje, ki je zaprlo toliko gospodarjem sapo. Dijaki in drugi narodnjaki so bili oduševljeni radi rabe slovenščine, kateri si je priznala veljavnost tudi po zakonu. Toda gospoda in duhovniki se najraje še naprej pomenjujejo med sabo po nemško, kot da bi se sramovali domačega jezika vsak, kdor ima na sebi gosposko suknjo, brez razločka, naj je plačana ali še na dolgu. To

sovražno stališče plemstva in klera je sprožilo, da nacionalne svobode nismo dobili, absolutizem je ostal, mi pa nismo dobili niti pedi zemlje, ta je še naprej ostala plemstvu in drugim veleposestnikom, čeprav je ne obdelujejo. Bogne-daj, da bi k njim prišel nekdo z domislivo, »za brate Hrvate, ki se krvavo bojujejo proti Madžarom«, da bi se nabirali zanje darovi. Tako nas je strah kaj bo danes leto, ali na svetu je že tako, da ni nobene sreče brez nesreče.....

/iz SPOMINOV Janeza Trdine/

Pismo prijatelju

Gremo v leto 1992. Če sem poleti še imel kaj dati v usta, se danes zaradi inflacije oziroma nenehnih podražitev ne morem pohvaliti. Če smo še spomladi vpili živela Slovenija, nas je zdaj na desetisoče

ostalo bosih in lačnih predvsem pa razočaranih. Ne v Evropo, ampak na dno so nas privedli naši gospodje oblastniki. Saj človek ne bi bil tako črnogled, če bi davek za osamosvajanje plačali vsaj približno enako. Tako pa so fevdalizem in njegove metode spet na pohodu. Gospodje oblastniki se s tujimi oblastmi in kapitalisti menijo o prodaji naših tovarn. Vse poteka nekako skrivnostno v nam tujem (nemškem) jeziku. Strankarstvo je že zdavnaj razdelilo Slovenijo in Slovence. Danes poteka akcija za pomoč Hrvaški državi, ki se srdito bojuje proti Srbiji. Toda kaj, ko v akciji sodelujemo samo mi z dna, oblastnikov tako nikoli ni doma.

Oblastniki se vedejo tako kot stranke, strankarska koalicija pa tako kot oblastniki, ki nam obljublajo sezonsko delo pri Germanih.

Toda ali nismo tudi mi soustvarjalci države Slovenije in njihovi državljani. Tako pa nam, ki nimamo nobenih zvez, ne preostane drugega kot živeti, kakorkoli že, a živeti.....

B. H.

Globlje od dna

Je pač tako, da se v meglenem in mokrem jesenskem večeru rado v človeku zbudijo malodušje, ki ga tudi topla izba ne omili. Ne omili ga niti melodija radia, kajti njegov napjev govori o klošarju, ki se v jutranjih urah odpravlja spat.

Misel obide za roletno stanovanja in prisluhne: »Joj, kam bi del, je dejal Aškerc«. Kaj bom dal, se sprašuje današnji delavec in prenekateri upokojenec? Kaj bom dal za plačilo čekov, za kurjavo, mleko, kruh? Jo, zmanjkalo bo! Ve, kam bi moral dati, pa nima. Nima več, pa ve, da bi moral še dati. Otrok v šoli še ni plačal malice, drugi že kaže na

prekratek rokav. Ve, kam bi moral dati, ampak kaj? Nima več ničesar dati. Misel leti že naprej. Nepovabljena vstopi v majhno hišo in prisluškuje. Nič ni slišati, misel začuti le bolj. Občuti pritajeno nemoč. Skupaj sta delala 65 let, razmere so jo prisilile v pokoj. In sedaj nemo preštevata, v kaj vse sta prispevala. In obresti njunega dela?

Ne norite, ni obresti, vse, v kar sta vlagala, pravi naša vlada, je zanič. Zanič so tovarne, zanič ustanove, zanič objekti, ceste, regulacije, zanič bloki in v njih nekaj tisoč stanovanj. Za ves ta nič pa vlada sedaj uveljavlja zakon o lastninjenju. Zakaj? Saj je

vendar vse, kar je bilo narejena do predlani, zanič. Pa vendar hočete vse to, čeprav je zanič.

Dragi vladni gospodje in gospe, pa veste, da je tudi življenje delavca in upokojenca zanič. Niste mu vzeli samo cene. Vzeli ste mu tudi vero, da je delal dobro. Ustvarili ste občutek, da je vse zanič, pa vendar tudi vaše zanič drvi navzdol. Kje bo konec? Resnično šele na dnu brezna, ki mu nekateri pravijo že kar beda.

Misel hiti naprej, kaj vendar razkriva ta megleni in mokri večer. Obisk je namenila še dvema človekoma, ki v kuhinji sedita, gledata drug mimo drugega. Misel prisluhne mislim molčevih iz kuhinje. Ja, kmalu bo božič in novo leto. Ona se je stresla, zabebla sta jo skrb in spomin. Še nekaj let nazaj je kar precej nakupila, čeprav je to počela več mesecev, je do božiča v skrivališče nanesla kar nekaj daril. Sedaj to počne že skoraj vse leto, pa ima – skoraj nič.

O ja, ima polno mero obupa, ima oteženo zavest, da za vse, kar je delala v življenju, ni dobila skoraj nič. Ima glas, da je zopet vpeljati post, da je potrebno verovati v božjo moč. O, groza! Verjela sta v delo, trdo in odrekajoče, verjela, da bo nekoč res drugače, vendar še dobro. Sedaj tudi te vere nimata več. Vlada še naprej narekuje, odpustite delavce, izpeljite lastninjenje, pa bog ne daj kaj dati delavcu. Dajte direktorjem bič, dajte ekonomske cene, približajmo se Evropi.

Pobegla misel je obstala. Ničesar lepega ni našla ta večer, srečala je le še tisoče misli, ki so prav tako tavale in iskale tisti usodni kaj, ki mu nekateri pravijo sreča, drugi dobra plača, tretji dober položaj, četrta pravijo tovarna, tovarna je važna, niso važni delavci. Tisoče misli pa je šepetalo, če je to pot v Evropo, če je taka pot v svobodo, potem bo to svoboda, ki bo planjava grobov, ki bo armada obupancev.

Irma

Justin Opolis

Samostojna Slovenija 1992

Vrednote

Svetost življenja ni ustavna vrednota. Relikvije duha tod nimajo cene.

Priporili so nam

osnovno človekovo pravico: smemo lajati na režim. On pa gre dalje.

Kaj bi to bilo

tržno socialna država? Eh, tista pač, ki svojim državljanom prodaja socialo.

Insignije mednarodnosti

Avtotablico so si sposodili pri Avstrijcih, nakar so jo sunili Nemcem. Grb so plunili Čehom. Zastavo so nam priposestvovali od Rusov. Pa kaj. – Saj, pa kaj?

Samostojni Slovenec

Le kaj mi še mora srbski opank? Jaz že nosim irhaste hlače.

Moje človekove pravice

Pravico mam bit brez stanovanja. Pravico mam bit brez dela.

Pravico mam splavljat. Pravico mam se obesit. Moje pravice omenujejo samo enake pravice drugega.

Inkarnacija

In beseda je meso postala. Odtlej nimam več kaj za v lonec.

Božič 1991

Pastirje na oltar, ljudstvo na kolena. Pastirjem korita, ljudstvu jaslice.

Samostojna Slovenija

kukavica, ki skozi štirinajst stoletij trnja poje v gmajni: so jo že pritaknili Jezuščku v jaslice. Da ju bomo oba vdano molili.

Jerovizija

Desetletja nas je, ubogljiva, farbala rdeče. Odlsej nas, predana, farba črna.

Še nekaj let nazaj je kar precej nakupila

Tine Hribar je v znameniti 57. številki Nove revije spisal prispevek o narodu in naciji, naslonil pa ga je na teoretske misli nekega francoskega misleca. Tekst se bil ocenjen kot sporen, vendar prepovedan ni bil. Tudi strokovne polemike z njim ni bilo, ker je težko nasprotovati neki misli, ki je trdna, povezana, koherentna in si ne prihaja v navzkrižja.

Sporna je bila drugačnost pogleda, utemeljena z razlikovanjem med narodom in nacijo. Narod, ki ustvari svojo državo, postane nacija. To je

mem, kako je mogoče pristati na darila celjskega Cetisa in če jih je že nujno vzeti, bi jih država mogla vnovčiti in izkupiček odstopiti za humanitarne namene.

Pa ne le-to. Rad bi vas spomnil, da sem v popliscivni evforiji moral na tuje in podaljšati rdeči potni list. Zanj sem dal 80 takratnih dinarjev, novi slovenski pa očitno vsebuje tudi ceno Ceti-sovega darila, jaz pa ga moram kupiti in ne pridobiti, ker gre očitno za posel in ne za državljansko opremo, ki bi morala biti čim lažje dostopna

ceni in nekega dne bo ugotovila, da ni več lastnik ničesar in bo šla na kant kot zapiti kmet. Takrat ji bo ostal samo še državljan, pretvorjen v preobremenjenega davkoplačevalca ali pa celo uniformiran, da bi vzdrževal red. Takrat bodo tudi odveč razprave o grbu, zastavi, tablicah, regionalizmu, ustavi... Takrat bo tujec gospodaril s svojim mošnjikom in svojo koristjo in vse uniformirano se z njim ne bo spopadalo, ker zares ne bo nobene vojne.

Danes se v Evropi vojne vodijo povsem drugače. Tudi, ko

Naj nam bo država prijazna!

srž članka. Danes je ta misel najizraziteje izražena v Seligovi resoluciji o kulturi, ki jo obravnava naš parlament. Se pravi, da je postala državotvorna.

Menim, da je osnovni greh v Marxu in njegovi razredni teoriji razreda zase in razreda po sebi. Preprosto povedano, ko spoznaš, kdo in kaj si ter kaj hočeš, postaneš zase. Če to prenesemo na državo in narod, s tem obrazcem ustvarimo in definiramo nacijo. Narod, ki ustvari svojo lastno državo, preneha biti narod in se prelevi v nacijo. Ob tej priložnosti je treba reči, da tudi pokojni Marx do narodov ni bil nežen in jih je tudi razločeval po državotvornosti. Pri njem je bil narod brez države zgolj ljudstvo, če ne drhal. Tega dela marksizma nas niso radi učili, ker se je precej nanašal prav na Slovane.

V našem političnem vsakdanjku pa znotraj države obstoje državotvorni in nedržavotvorni sektorji. Med prve najuspešnejše spadajo vojska, policija in sodstvo. To se opaža tudi skozi proračun. Vse drugo je predujem nekaj, kar moramo imeti, ker hočemo stopiti v Evropo oblečeni in ne kot Cesar s svojimi novimi oblačili.

Tole pišem tisti dan, ko je v javnost pricurljala vest o policijskih avtomobilih. Zanje pravim, da jih ne zavidam nikomur. Res pa je, da bo tudi ta račun imel krčmarja. Ne razu-

sleherniku. Moja družina si za zdaj tega izdatka ne more privoščiti in zato javnost pravčasno obveščam, da s Cetisovim darilom nimam nikakršne zveze, četudi sem Celjan po rodu in srcu.

Istega decembrskega adventnega dne, ko se mnogi postijo iz povsem neverskih razlogov, sem uspel zvedeti tudi, da je elektrika luksuz. Čakam uredbu o eni žarnici, ki sme goreti v stanovanju ter pravilnik o registraciji zasebnih pisalnih strojev. Nekemu Romunu pa se posmrtna maska počasi spreminja v nasmešek.

Vse bolj spoznavam, da ni bil povsem sam oziroma da njegove ideje morda le niso bile navadne, neumne in neevropske. Pričakujem, da bomo v kratkem izvedeli še kaj o zastavah, uniformah in avtomobilskih tablicah, osebnih izkaznicah, vozniških dovoljenjih, tolarjih, bonih...

Vidite, vsega tega v uvodu k omenjenemu članku Tineta Hribarja v znameniti »57« ni bilo. To so malenkosti, ki spremljajo pretvorbo naroda v nacijo in mu potiskajo povprečni zaslužek vse bliže 200 markam.

Če natanko pomislite, živimo v času, ko država odpravlja stare lastninske krivice, ampak sočasno je svojim državljanom nacionalizirala devize brez vsakega sramu in brez vsakega zakona o nacionalizaciji. Da bi zvozila, prodaja stanovanja po smešni

bomo priznani, ne bo bolje. O nas bodo odločali v Berlinu, Rimu, Londonu, Parizu, Hagu, na Dunaju... doma pa se bomo šli svoje znane igrice. Ja, ko je Bog videl Slovenca, je sedel na konfin in se razjokal!

Želel sem vam napisati nekaj lepega in sočnega, ampak to jutro kosi in sinice niso žgoleli v meji pod mojim oknom!

Takrat, ko je najteže, smo najmočnejši. Le vkup, le vkup... in Srečno - prišli bomo iz jame!

Milan Bratec

Hripavi operni glasovi

Ne tako dolgo od tega smo dobili v naše uredništvo pismo, naslovljeno v.d. direktorju Opere in baleta SNG v Ljubljani Darku Brleku, v katerem mu v.d. umetniškega vodje te ustanove Lovrenc Arnič sporoča svoj odstop s funkcije, ki jo je opravljal približno devet mesecev.

Na dobrih šestih straneh v petnajstih točkah dokaj strnjeno in sistematično razgrinja problematiko hiše, v kateri je skrbel za umetniško vodenje, in če izvememo emocije, ki so sestavni del takšnih pisanj, je treba priznati, da je L. Arnič uspelo evidentirati, sistematizirati in strniti skorajda največji del problematike, ki pesti to našo kulturno ustanovo že vsaj od konca šestdesetih let. Že podatek, da se je v približno zadnjih dvajsetih letih v ljubljanski operno-baletni hiši zvrstilo devet ali deset vodstev, nekaj časa pa je bila deležna tudi ukrepa t.i. družbenega varstva, ali po domače prisilne uprave, pove marsikaj tudi nepoučenemu bralcu.

Najbrž je šlo torej ves ta čas za trajno krizo vodenja in vsakdo, ki se mu le malo sanja o zapletenosti in kompleksnosti tovrstne umetniške produkcije (tako finančno-organizacijski, kot tehnološki) bi se lahko pravzaprav upravičeno začudil, da je ta dejavnost v Ljubljani sploh preživela, za povrh pa je nastalo celo nekaj - za takšne razmere - spodobnih in tudi odmevnih produkcij.

Namen tega pisanja ni kakršno koli modrovanje o takšnih ali drugačnih »če-jih«, na nekaj reči pa le (četudi ne prvič) velja znova spomniti in opozoriti.

Prvič, brez dvoma ni nepomembno žalostno dejstvo, da ob vseh kroničnih krizah vodenja in finančno-organizacijskih problemih, najtesneje povezanih seveda tudi s kadrovsko problematiko, slovenski kulturni politiki ni uspelo izoblikovati kolikor toliko jasnega koncepta, niti definicije Opere in baleta SNG, kot ene glavnih nacionalnih kulturnih ustanov. Bolj je v vseh teh letih ob izbruhih kriz kulturni politiki šlo za lokaliziranje in gašenje požarov. Sedanje kulturno ministrstvo pa se do operno-baletne hiše vede, kot da je kakorekoč sploh ni, četudi ju fizično loči le kakšnih sto metrov. Govori se le, da bo prihodnje leto še mnogo, mnogo slabše.

Ena bistvenih posledic takšnega stanja in stanj je izpričana slaba organizacija dela, kjer prednjači vprašanje definiranja programa in repertoarja, kronično pomanjkanje vsakršnega resnega in iz stroke izhajajočega planiranja (po mednarodnih standardih

je treba planirati vsaj za dve leti vnaprej). Na vprašanje, ali je katastrofalno kadrovsko stanje v hiši (v zadnjem času je menda izjema le orkester) tako po strokovni plati, izobrazbeni strukturi in delovni disciplini posledica nekaj desetletnega vodenja ali pa narobe, ali po vsakega nekaj, naj presodijo in ocenijo predvsem tisti, ki so zato tako ali drugače pristojni, mnogi pa tudi osebno odgovorni.

Če bi bil za nenehne hišne zdrahe in medčloveške odnose, ki so po mnogih informacijah mnogokrat na robu znosnosti, krivi le javni mediji, kot jim npr. v točki 6. svojega pisanja očita L. Arnič (ki pa svede ni edini tega mnenja), bi bilo vse nakopičene bede in težave preklemsko lahko rešiti, ali pa vsaj zares začeti reševati. Ali je npr. naključje, da je avtor grehe medijev za njihove hišne težave od 15. točk uvrstil na 6. mesto? Npr. pred točko, kjer govori, da je po eni strani »nujna zapolnitev umetniškega kadra«, da bi lahko s pomočjo gostujočih ustvarjalcev realizirali svoje načrte, kar pa je pri njih sprožilo »srdito reakcijo izrazito nacionalistično opredeljeno, kot posledico strahu vseh mediokritičnih vrst tistega dela solističnega ansambla, ki se, zavedajoč svoje kapacitete, boji soočanja z današnjo profesionalno evropsko umetniško in strokovno normativno?« Pa o neresnem problemu notranje zaposlenih, pa o nerasčiščnem problemu izvajanja oper v originalu, kjer prihaja tudi do »skrajno prostaških reakcij«, hkrati pa pomeni tudi »uspešno preprečevanje gostovanja tujih pevcev pri nas?« Pa nereseno vprašanje produktivnosti, zlasti pri zboru, da o ocenah njegove kvalitete sploh ne govorimo. Itd., itd.... Morda bo lahko res kdo rekel, da gre za pisanje nepoznavalca (spet mediji pač), zato naj ob koncu citiram znanega in priznanega poznavalca, ki mi je pred kratkim rekel nekako takole: »Opera je surova zadeva; ali si, ali pa nisi...«. Jaz bi skromno pristavil, da to velja tako za hišo kot ustanovo, kot za vsakogar, ki si v njej s tem ali onim početjem služi kruh.

In še nekaj: če je nekdo skorajda nenehno hripav, povrhu pa še naglušen in slaboviden, pač potrebuje dobre specialiste in temeljit remont, saj gre očitno za hudo invalidnost. V takšnem primeru pa še takšen entuziazem in toleranca, še manj skrivanje glave v pesek, ali pa kar odkrita ignoranca sami stvari ne pomaga dosti. Tako nekako sem razumel tudi pisanje Lovra Arniča in iskreno bom vesel, če se nisem vsaj prehuodu zmotil.

Aleksis

Skok v Južno Ameriko

(3.)

Seveda so bile v vojni vse letalske povezave takoj pretrgane in če bi ostal v Izraelu se tisti planirani teden, bi mi to podaljšalo bivanje skoraj za pol leta, dokler se vojna ni končala.

Naša letalska prevoznika JAT (bivši) in Adria Airways nimata ravno tako krvave bilance kot El Al, ki ga napadajo zlasti na tleh, v zraku pa je precej varnejši, deloma tudi po zaslugi specialne izraelske taktike preverjanja potnikov. Med zalvisko vojno, pozimi 1991. leta, je to bil »glavni izraelski izvozni artikel«. Gre za metodo spraševanja v intervalih z različnimi varnostniki, od katerih vsak natančno pozna vse odgovore, ki jih je potnik dal prejšnjim spraševalcem.

Tako JAT kot Adria sta oba imela nekaj večjih nesreč, kar jima onemogoča, da se posebej hvalita z varnostjo poletov.

Enkrat sem bil na dubrovniškem letališču priča Jat-ovemu »podvig«, vendar na srečo v njem nisem sodeloval, ker sem bil potnik Adrie Airwaysa. Nad Dubrovnikom se je ravno razbesnela ve-

lika nevihta. Čakali smo na polet od osme ure zvečer pa do polnoči - potem pa sta oba prevoznika objavila dokončno odpoved poletov. Adria Airways nas je v skladu s predpisi odpeljala v enega najboljših hotelov (Croatia v Cavtatu), Jat-ovi potniki pa so morali najti vsak svoje prenočišče. Balkanske navade balkanskega prevoznika pač.

Brazilijska

Z Brazilijsko pravzaprav nadaljujem svojo popotovanje pa tudi študijsko specializacijo v največje države sveta. Brazilijska je geografsko večja kot ZDA in sestavljena kot vse »moje velikanke« (Sovjetska zveza, ZDA, Kitajska, manj Kanada) iz zelo raznolikih pokrajinskih, vegetacijskih, klimatskih populacijskih tipov. V Brazilijski je turistično razviti Rio de Janeiro, business center Južne Amerike Sao Paulo, ohranjena divjina v Pantanalu, plemena domorodcev in džungle reke Amazone, revščina in lakota Tretjega sveta in neznansko bogastvo dveh odstotkov elite. Brazilijska je pomnila tudi valove zlate mrzlice (Gold Rush), ki so tisoče ljudi

Piše: Bogomil Ferfila

pognali v neraziskane in skrivnostne džungle. V Brazilijski še danes obstajajo neodkrita indijanska plemena ter neraziskana območja. Pred nedavnim so v državi Amazonas (Brazilijska je sestavljena iz več kot dvajsetih držav) odkrili z džunglo prekrit najvišji vrh Brazilijske, več kot 3000 m visoki Neblina.

V mestih se četrti najrevnejših prebivalcev, imenovane »favelas«, izmenjujejo z najbolj luksuznimi stavbami, v norih karnevalskih nočeh bogataši plešejo skupaj z revimi. Vendar samo nekaj dni. Prepada med revnimi in bogatimi je ena izmed kataklizem sodobne Brazilijske.

Kratek zgodovinski pregled

Brazilijsko je leta 1500, osem let pozneje kot Ameriko, odkril Kolumbusov tekmeč, portugalski kapitan Pedro Alvares Cabral. To je

bilo obdobje, ko sta bili Španija in Portugalska kolonizatorski supersili in sta tekmovali, katera si bo prigrabila več ozemelj. Portugalski naseljenci so se začeli ukvarjati predvsem s pridelavo sladkorja in začimb. Potrebovali pa so delovno silo za svoje ogromne plantaže. S tem se je začela žalostna in krvava zgodovina Brazilijske, ki je bila značilna tudi za vsa druga kolonialna izkoriščanja. Domačini - razna indijanska plemena so se umaknili pred nasilnimi priseljenci v globino džungle.

Portugalski so zato začeli dovažati - podobno kot v ZDA, sužnje iz Afrike. Ocenjujejo, da je bilo od sredine 16. pa do sredine 18. stoletja iz Afrike (Sudan, Gambia, Sierra Leone, Liberija, Senegal, Nigerija, Angola, Mozambik, Gvineja) v Brazilijsko pripeljenih več kot 3.000.000 črnih sužnjev, ki so bili kupljeni od španskih, angleških in portugalskih trgovcev s sužnji.

S propadom sladkornih plantaž tudi ni bilo več potrebe po suženjskem delu in hkrati z ameriško državljansko vojno so sužnje v Brazilijski začeli postopoma osvobajati.

Proces emancipacije črnih sužnjev je bil v nekaterih točkah podoben kot v ZDA. Dolgo obdobje suženjstva je zapustilo globoke sledove tudi v psihi brazilskih črncev. Kot v ZDA so tudi v Brazilijski črnci na dnu izobrazbene lestvice (črni dokončajo povprečno 2,1 leti šolanja, belci pa 4,8 let), to pa potegne za seboj tudi

njihovo dohodkovno, ekonomsko in socialno zaostajanje.

Za lastniki plantaž so Brazilijsko preplavili zlatokopi in rudarji, ki so se zakopali v rudnike diamantov, ametistov Minas Gerais. Portugalski »Bandeirantes« (nosilci zastav) so z obale prodirali globoko v notranjost dežele ter s svojimi zastavami označevali sedanje meje Brazilijske. Dolga leta so Portugalci vladali Brazilijski od zunaj. Ko je Napoleon zavzel Portugalsko je kraljevska družina pobegnila v Brazilijsko. Po Napoleonovem porazu je v Brazilijski ostal kraljev sin Pedro I. Leta 1822 je proglasil neodvisnost Brazilijske.

Sledile so menjave bolj ali manj sposobnih civilnih in vojaških predsednikov. Kot v vseh latinskoameriških državah je tudi

v Brazilijski vojska glavni politični in družbeni dejavnik, čeprav ni nikoli imela tako ekstremne vloge kot na primer v Argentini in Čilu.

Ljudje in kultura

Takšne barvitosti rasnih kultur, kot jih vsebuje brazilski narod in ki tako složno živijo drug ob drugem, verjetno ni nikjer na svetu. Za ZDA so značilne mnogo večja disproporcionalnost med različnimi skupinami (le 10 % črnega prebivalstva, ki je praviloma segregirano v ameriških urbanih džunglah) pa tudi večja rasna nestrpnost. V Brazilijski se črnci ali mulati v primerjavi z belci ne čutijo diskriminirane, res pa je, da so največje plačne službe in pozicije v Brazilijski na vseh področjih nekako rezervirane za belce.

Nadaljevanje prihodnjic

DE časopis slovenskih delavcev

- Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942
- DE - časopis slovenskih delavcev je glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije
- Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Namestnik glavnega urednika: Franček Kavčič, telefon 311-956, 313-942
- Odgovorni urednik: Ciril Brajer, telefon 116-163, 311-956, 313-942
- Casopis urejajo: Andrej Agnič (Sindikalni zaupnik) Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Marija Frančeskin (Zviženjska razpotja), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Kržnik (Kažipot), Robert Pekljaj (novinar), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Sonja Seljak (lektorica), Andrej Ulaga (Na tržnem prepihu), Igor Žitnik (Razum in srce) in Jožica Anžel (tajnica), telefon 313-942, 311-956
- Naročnina: 321-255
- Posamezna številka DE stane 45 tolarjev
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2, Ljubljana
- Casopisni svet: Metka Roksančič, Mira Videčnik, Alojz Omejc, Ciril Urek, Edo Kavčič, Jernej Jeršan, Dušan Semolič

